

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

4. 1996

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

MODTÆSET
19 AUG 1945

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 45 91.
Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. Tlf. 42 48 56 74.
Kasserer: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens Allé 48, 4 tv., 2000 Frb. Tlf. 31 16 32 84.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, J. E. Finderup, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Kaj Christensen.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.
Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedy Plads 4, 9000 Ålborg. Tlf. 98 12 32 31.
Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.
Angående ophold på feriehemmet på Kegnæs (7 sengepladser, adresse: Flejmosen 4, Østerby. 6470 Syd-Åls, tlf. 74 40 53 42.
rettes henvendelse til: Jørgen Kjeldsen, Svendborgvej 85, 5750 Ringe, tlf. 62 62 23 72.
Tilsynsførende: H.P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 57 07, eller Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 76 32.

Fangesammenslutningens Rekreationsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Søster Lærche, Immerkær 25, 2tv, 2650 Hvidovre, tlf. 36 75 58 03.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14

REDAKTION

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartovvej 29, 2tv.
2900 Hellerup.
Tlf. 39 62 83 55.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

TIL ABONENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne. Februar, april, juni, august og november.

Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1996.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

4. 1996

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
for FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne
Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 4.

1996

2. årgang

Ved Frihedsfondens ophør...

Frihedsfondens bestyrelse har besluttet, at fondens virksomhed ophører med udgangen af juni 1996.

Derfor har Frihedsfonden og Arbejdsskadestyrelsen udsendt en folder, der præciserer de rettigheder, som loven om erstatning til besættelsestidens ofre giver. Disse rettigheder, der også omfatter enker, består naturligvis også efter, at Frihedsfonden er ophørt med sin virksomhed. Teksten fra folderen gengives herunder.

Hvis De får erstatning i dag

Den, der får invalideerstatning, er berettiget til at få refunderet udgifter til medicin, briller, tandbehandlinger og hjælpemidler, hvis udgifterne skyldes den sygdom, der begrundet invaliditetserstatningen.

Udgifter til almindelig undersøgelse af tænder eller til briller som følge af almindelig alderssvækkelse af synet kan ikke refunderes.

Hvis det drejer sig om større udgifter, skal Arbejdsskadestyrelsen i forvejen spørges om mulighederne for at få udgifterne refunderet.

Der gives ikke tilskud til behandling eller operation på privathospiti-

tal for en lidelse, der kan behandles i det offentlige sygehusvæsen.

Hvis De modtager hædersgave, men ikke erstatning, kan De søge om at få erstatning. Anmodningen, der blot kan være et brev, bør så vidt muligt være ledsaget af en erklæring fra en læge.

Erstatningen og hædersgaven er livsvarig. Erstatningens størrelse afhænger af invaliditetsgraden og indtægtsforholdene i øvrigt. Hvis erstatningen og andre indtægter tilsammen overstiger 372.610 kr., bliver erstatningen nedsat og kan eventuelt helt bortfalde.

Der skal betales skat af erstatningen. Der skal ikke betales skat af hædersgaven.

Enker

Arbejdsskadestyrelsen skal underrettes, når den, der får erstatning, dør. Enker har nemlig mulighed for at få en rente.

Hvis den pågældende efterlader sig enke, vil Arbejdsskadestyrelsen snarest sende begravelseshjælpen, der for tiden er på 7.900 kr.

Enken vil tillige få en samtykke-

erklæring, der bedes returneret til styrelsen i underskrevet tilstand. Der skal nemlig gives samtykke til, at Arbejdsskadestyrelsen indhenter dødsattest og andre oplysninger, der er nødvendige, for at sagen om enkens ret kan behandles.

Hvis der ikke er nogen enke, vil begravelseshjælpen blive udbetalt til boet.

En enkens ret til at få rente er betinget af, at dødsfaldet kan henføres til de forhold, som afdøde var udsat for under krigen. Det er endvidere en betingelse, at ægteskabet har bestået de sidste 5 år før dødsfaldet, og endelig er det en forudsætning, at den efterladte ægtefælle ikke har foretaget sig noget unationalt under besættelsen.

Derefter vil styrelsen træffe afgørelse om renten. Renten til en enke løber fra dødsfaldet, medmindre afdøde var tjenestemand. I så fald udbetales erstatningen først fra 3 måneder efter dødsfaldet.

Enken har ikke ret til at få udgifter til medicin m.v. refunderet.

Hvis afdøde fik hædersgave, overføres den til enken, hvis ægteskabet

har bestået de sidste 5 år, og hvis enken ikke har foretaget sig noget unationalt under besættelsen.

Hvis afdøde fik hædersgave, men ikke erstatning, skal enken hurtigst muligt søge om at få enkeerstatning og begravelseshjælp. Det kræver kun et par ord til Arbejdsskadestyrelsen.

Renten og hædersgaven er livsvarig. Rentens størrelse afhænger af indtægtsforholdene i øvrigt.

Hvis renten og enkens andre indtægter tilsammen overstiger 232.881 kr., bliver renten nedsat og kan eventuelt helt bortfalde.

Renten til en enke bortfalder, hvis hun gifter sig igen. Hædersgaven bortfalder ikke, hvis en enke gifter sig igen.

Der skal betales skat af erstatningen, men ikke af hædersgaven.

Når en enke dør, skal Arbejdsskadestyrelsen underrettes hurtigst muligt. De efterladte har ikke ret til begravelseshjælp. De nævnte beløb er p.t.

Mere information

Arbejdsskadestyrelsen er altid villig til at være Dem behjælpelig, hvis der er noget, De er i tvivl om. De kan blot skrive eller ringe til

Arbejdsskadestyrelsen

Æbeløgade 1
Postboks 3000
2100 København Ø
Tlf. 3917 7700, fax 3917 7711

8. Ved godkendelse vil Bernadottegården og dens bestyrelse undersøge, om du er berettiget til en plads på Bernadottegården. Herved forstås: Anerkendt på Erstatningslovens § 1A og/eller dokumenteret modstandsarbejde i ca. 12 måneder.
9. Hvis du har søgt om en bolig i Bernadottegården i Roskilde, vil dennes forstander aflægge et hjemmebesøg hos dig med på henblik på:
 - a) At oplyse dig om Bernadottegården og om Bernadottegårdens muligheder for pleje m.m.
 - b) At vurdere om Bernadottegården kan imødekomme dine behov
 - c) At udfærdige en besøgsrapport, hvor din totale tilstand (fysisk, psykisk og socialt) vurderes.
10. Hvis du søger om en bolig på Bernadottegården i Hadsund, vil du i almindelighed ikke få noget hjemmebesøg af forstanderen, men denne vil fortage de fornødne vurderinger på grundlag af det skriftlige materiale.
11. Hvis vurderingen i Roskilde eller Hadsund falder ud til din fordel, vil du blive opført på en venteliste, som forelægges den samlede bestyrelse til godkendelse.

Som du kan se, er der mange mennesker involveret i at behandle din sag og derfor kan det tage nogen tid, inden du får et svar - og forhåbentlig et positivt svar.

Men nu kommer det vanskeligste. Du skal væbne dig med tålmodighed. På Bernadottegården i Roskilde er der desværre meget lang ventetid på en ældrebolig, men ikke så lang ventetid på en plejebolig. Ventetiden på en ældrebolig kan for tiden være 1-2 år, mens ventetiden på en plejebolig kan være fra nogle måneder og op til et år.

På Bernadottegården i Hadsund er der ligeledes lang ventetid på både beskyttet- og plejebolig. Skriv eller ring, hvis du ønsker yderligere oplysninger til Bernadottegården, H.H. Kochs Vej 4, 4000 Roskilde. Tlf. 42 36 58 11 eller Bernadottegården, Bernadottegården 94, 9560 Hadsund. Tlf. 98 57 30 33

Emmy Reitoft
Forstander

Mogens Henrik Nielsen
Bestyrelsesformand Bernadottegården, Roskilde

Hvordan får jeg plads på Bernadottegården?

Mange af Modstandskampens læsere er nu i den alder, hvor man begynder at spekulere på: Hvordan skal det gå mig, når jeg en dag ikke kan klare mig længere - når min ægtefælle/samlever ikke længere kan hjælpe mig med de daglige fornødenheder. Hvad gør jeg så?

Vi har to dejlige plejehjem, Bernadottegården i Hadsund og Bernadottegården i Roskilde, hvor ca. 30 pladser hvert sted er reserveret til gamle modstandsfolk, KZ-fanger, krigssejlere og deres enker.

Desværre er der nogle, som er af den opfattelse, at man bare kan ringe til den ønskede Bernadottegård og så står der en bolig klar en uge efter, hvad enten man ønsker en pleje-, beskyttet- eller ældrebolig, (beskyttet bolig findes kun på Bernadottegården i Hadsund og ældrebolig kun på Bernadottegården i Roskilde).

Men så let er det desværre ikke. I det følgende skal vi prøve at beskrive den fremgangsmåde, du skal følge, hvis du mener, at dit helbred er blevet så dårligt, at det er nødvendigt at søge en sådan bolig. Og forklare, hvorfor det sommetider kan tage tid inden en ansøgning kommer igennem systemet.

1. Det første du skal gøre, når du mener, tiden nærmer sig, hvor du har et behov for en bolig, er at henvende dig til Bernadottegården og fortælle, at du gerne vil have en bolig.

2. Bernadottegården sender dig så et oplysningsskema til brug for din hjemkommunes visitation, (visitation = undersøgelse og vurdering, specielt dine helbredsmæssige forhold).
3. Du udfylder oplysningsskemaet til socialforvaltningen i din egen kommune (= hjemkommune).
4. Hjemkommunen vil derefter kontakte dig og aftale et besøg for sagsbehandling til visitation. Kommunernes procedure er ikke ens på dette område. Kommunen indhenter evt. også lægeoplysninger, hvis de skønner det nødvendigt.
5. Din »sag« forelægges visitationsudvalget i din hjemkommune bilagt dit udfyldte oplysningsskema, samt oplysninger indhentet af din hjemkommune (besøg, hjemme-hjælp, pensionskontor, ergoterapeut m.v.)
6. Hvis visitationsudvalget godkender dig til en plejebolig udfærdiges:
 - a) Svarskrivelse til dig
 - b) Kautionsstilsagn til Roskilde el. Hadsund kommune
 - c) Kopi af sagens akter til Bernadottegården i Roskilde/Hadsund.
7. Hvis visitationsudvalget afslår din ansøgning, kan du anke efter gældende regler, evt. bistået af Bernadottegården. (Klagevejledning skal vedlægges alle afslag).

Mindetur med De Hvide Busser

Fortsættelse af Jens Kjærulfs beretning fra sidste nummer.

Efter middagen kørte deltagerne ledsaget af Tambourkorpsets gode musik videre til Nyborg, hvor vi skulle nå en færge. Det lykkedes for alle at komme med den samme færge, så i Korsør kunne de tidligere fanger atter bestige de tre busser, hvorpå vi kørte til Korsør station, hvor fangerne blev modtaget. Årsagen til at man gerne ville gense stationen skyldes, at mange fanger af personalet dengang fik lov at ringe til pårørende for at fortælle, hvor de var og hvad der skete. Man behøver ikke megen fantasi for at forstå, hvad denne venlighed fra DSB's personale betød dengang. Under velkomsten på bangårdspladsen inviterede trafikkontrollør Henning Jensen atter de tidligere fanger til at foretage et opkald til familien.

Sidste mål denne dag var Roskilde Højskole, hvor deltagerne blev indkvarteret.

Den 22. april blev foreningen modtaget på Bernadottegården i Roskilde, hvor man nedlagde kranse ved mindesmærket for Grev Bernadotte, hvorpå alle blev inviteret ind i hjemmet. Efter lidt mundgodt og en redegørelse for driften af hjemmet, hvor tidligere modstandsmænd i en række år frem i tiden har præference på et antal plejehjemspladser. Under hele opholdet spillede hjemmeværnets musikkorps. De hvide busser blev straks sendt videre.

Udenfor Hærens Officersskole mødtes vi igen med de hvide busser, og de tidligere fanger steg atter over i disse, hvorpå busserne under politieskorte kørte til Rådhuspladsen og videre til Helligåndskirken ad Strøget.

De to øvrige busser blev ad andre veje dirigeret til Helligåndskirken, således at vi kunne modtage de hvide busser, når de ankom.

De hvide busser blev modtaget af kontorchef i frihedsfonden fru Anna-Lise Clausen. Hun dekorerede alle de tidligere fanger, før de indtog deres pladser i kirken, hvor biskop Bertil Viberg under overvæ-

resler af Hms. Dronning Ingrid ville forestå en mindegudstjeneste. Det blev en ualmindelig smuk og uforglemmelig oplevelse.

Efter gudstjenesten gik alle deltagerne ud til den evige flamme, hvor bl.a. overborgmester Kramer Mikelsen holdt en kort tale, hvorpå der blev nedlagt kranse. Som altid sluttede vi med at synge »Altid frejdig« og efter formandens tak, blæstes »The Last Post«.

Hele arrangementet sluttede samme aften med en mindefest. Men før denne var alle samlet i et auditorium, hvor Max Bæhring som bestyrelsesformand for A.O.F. overrakte foreningen Curio Haus Processen til foreningens formand, Helge Hansen. Curio Haus Processen er hele den retssag, der efter lejrens nedlæggelse blev rejst overfor de tyske embedsmænd, som så nidkært havde arbejdet i lejren. Som følge af retssagen, blev de 12 værste forbrydere henrettet for deres forbrydelser og et stort antal fik lange fængselsstraffe. Sammen med processen fik formanden overrakt en videofilm, som er fremstillet for at belyse forholdene i lejren og endelig fik han overrakt endnu en ny bog om lejren. Helge Hansen takkede ikke alene på de tilstedeværende fangers vegne, men måske nok så meget på vegne af de mange fanger, som ikke havde fået lejlighed til at deltage, for den smukke gave, og han kvitterede med at overrække Neuengamme lejrens dødsliste med de mange tusinde navne til Max Bæhring.

Under den efterfølgende middag blev der holdt mange taler, og der blev rettet mange hilsner til mennesker og organisationer, som på en eller anden måde havde hjulpet til dengang. Af særlig interesse for dette blads læsere må være en tale af Ernst Nielsen, tidligere direktør for Dansk Brandteknisk Institut. Ernst Nielsen fremhævede CBUerne som værende en meget central del i de tilstedeværende og mange andre landsmænds redning, idet de modigt og utrætteligt udførte

det ikke altid ufarlige job. Han fremhævede også DKB's store indsats på modtagelsesstederne.

Jeg skal tillade mig at slutte denne beskrivelse af denne uforglemmelige mindetur med at prøve at belyse, hvad Ernst Nielsen sigtede til i sin tale. I en ny bog udgivet af Bushistorisk selskab »De Hvide Busser 1944-1945« kan man læse følgende.

Hjælpeaktionerne kan groft opdeles i følgende 4 faser:

1. Sommer 1944 - 8. marts 1945.

Syge fanger og afgrænsede fangegrupper transporteres fra Tyskland til Danmark på initiativ af Røde Kors og den danske regering (departementschefstyret). Disse hjælpeaktioner blev gennemført af DSB og CBU. Allerede i 1943 havde CBU hjembragt danske statsborgere og sydslesvigere fra Hamburg og dens omegn efter bombardementerne af byen.

2. 11. marts - ca. 15. april 1945

Bernadotteaktionerne transporterer danske og norske fanger fra en lang række KZ-lejre og fængsler i hele Tyskland til KZ-lejr Neuengamme. Et stort antal syge fanger overføres herfra til Danmark. Efter 3. april halveres det svenske mandskab og suppleres med dansk mandskab og materiel.

3. 18. - 22. april 1945

De ca. 4.000 tilbageblevne danske og norske fanger evakueres fra Neuengamme ved en kæmpe indsats med især dansk materiel og mandskab.

4. 22. april - 2. maj 1945

Svensk og dansk mandskab og materiel sættes under stor risiko ind på evakuering af kvindelige fanger i Ravensbrücklejren nær Berlin. Bustransporten indstilles 25. april efter flere angreb på konvojen med tab af menneskeliv til følge. To togstammer med kvindelige fanger fra Ravensbrück ankommer 1. og 2. maj 1945 til Padborg.

Når jeg nu ser tilbage på denne mindetur og alt, hvad den har givet mig, må jeg beundre formanden, Helge Hansen og kassereren, Søs Lærche for det store og dygtige arbejde, de har udført, for at vi alle - det være sig de tidligere fanger som os andre - fik en stor og god oplevelse af noget, der udspringer af det ubeskrivelige triste.

Den længste rejse...

ved Erik Albertsen

Jeg er blevet opfordret til at fortælle lidt om følelser og oplevelser ved som 15-årig at drage ud som ung sømand og blive afskåret fra hjemmet i mere end seks år, og jeg skal gøre mit bedste, selv om det ikke er min stærke side.

Efter endt sommertogt 1939 med skoleskibet »Georg Stage« var vi 40 elever, som blev overflyttet til skoleskibet »Danmark«, blandt dem mine tre bedste kammerater: Hans P. Schrøder, Finn Ibsen og Helge L. Rasmussen, som jeg sejlede sammen med i flere perioder under krigen. Forbindelsen er den dag i dag opretholdt med disse.

Mønstring fandt sted i København den 4. august 1939, og den 7. august aflagde kong Christian X visit om bord. Næste morgen afsejlede vi bestemt for New York. Afrejsen fandt sted noget tidligere end vanligt for vintertogtet, men årsagen var, at skibet skulle repræsentere Danmark ved verdensudstillingen i New York. Vi fulgte en nordlig rute, og den 16. september ankrede vi på New Yorks red efter en heldig rejse på 39 døgn. Under rejsen var 2. verdenskrig brudt ud, men værende om bord i et godt skib og med store oplevelser ventende forude, tror jeg ikke vi unge rigtigt forstod alvor.

New York var en stor oplevelse for os, og under vort 14 dages ophold besøgte vi en masse kendte steder som West Point, Empire State Building, Radio City Music Hall, James Beach, Sperry's kompasfabrik. City Hall m.fl.. Stort indtryk gjorde det også på os drenge, at vi altid havde to betjente på motorcykler - med hylende horn - foran busserne, vi blev transporteret med.

Rejsen gik derefter til Baltimore, Annapolis, Washington D.C., Puerto Rico, St. Thomas (hvor vi holdt jul), St. Croix, Santiago de Cuba, Pensacola, og endelig ankommer vi Jacksonville den 1. april 1940.

Afsejlingen til København var bestemt til den 10. april, men det

skulle gå anderledes. Den sidste aften var det meste af besætningen inviteret til afskedsmiddag og dans i den »Tysk-Amerikanske-Klub«, hvis medlemmer var gode amerikanere og hvoraf kun få nogensinde havde set Tyskland - men alligevel - og sent på aftenen fik kaptajn Hansen meddelelse om, at Danmark var besat af tyskerne. Kløgeligt beholdt han det for sig selv, indtil vi atter var om bord, og det blev sent, inden vi faldt i søvn i vore hængekøjer. Gæstfriheden var umådelig stor overalt i USA og stor medfølelse blev udvist, fordi vi unge drenge nu var afskåret fra hjemmene, men den 10. april var det alligevel ikke morsomt - med »Danmark« på huerne - at læse følgende overskrift i aviserne: Danmark surrender - Norway keeps on fighting.

Nogle uger senere blev alle danske søfolk af den danske stat opfordret til at rejse hjem på statens regning, og det blev forbudt at tage hyre på allierede skibe, men kun ganske få benyttede sig at dette tilbud.

Da vi afgang fra Baltimore i november 1939, var jeg blevet sat til at kippe med flaget, og da vi passerede et af A.P. Møllers nyeste skibe, »Marchen Mærsk«, bemærkede kaptajn Hansen, at det for mig kunne være et godt skib at mønstre i efter endt togt, lident vidende, at mine tre kammerater og jeg skulle mønstre netop i dette skib et halvt år senere og forblive der i 28 måneder under tre forskellige flag, nemlig det danske, det panamaske og det amerikanske.

I maj 1940 blev mine tre kammerater og jeg - som nogle af de første ud af de 120 elever - tilbudt hyre på førnævnte »Marchen Mærsk« og rejste med tog til New York for mønstring. Alle danske skibe som opholdt sig i USA var stoppet for videre sejlads, fordi man mente, at danskerne ikke var helt pålidelige, og af hvilken grund netop dette skib - som det eneste - fik tilladelse til at fortsætte sin rejse til Japan og Kina, er mig stadig ubekendt, men

et amerikansk marinefartøj fulgte os da også hele vejen til Panama, hvorefter vi fortsatte alene via San Pedro for bunkers.

Efter endt udlosning i Japan og Kina blev vi i august 1940 oplagt i Cebu. Efter et ophold der på ca. 9 måneder blev vi en aften beslaglagt af amerikanske marinesoldater, fordi amerikanerne mente der havde været udført sabotage på andre skibe oplagt på USA's østkyst. Med ca. 20 amerikanske marinesoldater som prismandskab sejlede vi derefter til den senere så berømte marinebase CAVITE nær Manila, hvor vi forblev yderligere 3 måneder. Her oplevede vi bl.a. en taifun, under hvilken vi gik til ankers med alle sjækler ude på begge ankre under den endnu mere berømte ø CORREGIDOR, og det blæste så kraftigt, at begge maskiner måtte gå for halv kraft for ikke at drive. Da det hele var overstået, var Manila-bugten et sørgeligt syn med forliste skibe i dusinvis, ødelagte huse m.m.

Hyren var på det tidspunkt kr. 90.00 pr. måned for en dæksdreng, men vi fik under oplægning kun udbetalt en tredjedel, fordi der ingen fragttindtægter var. Alligevel var der råd til en landlov hver 14. dag i hvide bukser og skjorte. På Cavite red lå to andre Mærskskibe oplagt - det ene vort søsterskib »Grete Mærsk«, hvor »Kaj Danmark« var førstestyrmand og Kaj Pedersen aspirant, begge Marstal.

Ca. hver 14. dag så vi med længselsfulde blikke den nu under hollandsk flag danske tanker »Jane Mærsk« (kaptajn Eos-Christensen«, Marstal), passere med lading bestemt for Manila. Dens senere skæbne samt besætningens ophold i japansk krigsfangelejr er enhver marstaller bekendt.

Efter dette års ophold på Filippinerne havde amerikanerne brug for tonnage og havde også efterhånden fået mere tillid til danskerne. Under navnet »Caldera« af Panama lastede vi - efter en tiltrængt bundbehandling - en fuld last ananas i kartoner bestemt for Amerikas

vestkyst, hvor vi efter ankomst atter skiftede flag og hjemsted til »Perrida« af San Francisco. Første rejse under US-flag gik til Manila, Singapore, Sumatra og Rangoon med krigsmateriel. Den 7. december 1941 oplevede vi så Pearl Harbour tragedien under ophold i Zamboanga - den sydligste havn på Filippinerne.

Vore passagerkamre blev belagt med højtstående amerikanske officerer, som vi på hjemturen landsatte i Brisbane, Australien, hvorefter vi gik i ballast til Antofagasta, Chile, hvor vi lastede crome-ore for San Francisco. På rejsen til Chile oplevede jeg en snert af »de brølen-de fyrrer« - som min far havde talt så meget om, idet vi af sikkerhedsgrunde tog en meget sydlig rute over Stillehavet.

I San Francisco lossede og lastede vi for Pearl Harbour på rekordtid. Kaptajnen gjorde ophævelser, fordi skibet blev overlastet, men ingen pardon, Amerika var i krig, og deres ellers så ofte benyttede slogan »safety first« havde ikke længere nogen mening.

Da vi atter var tilbage i San Francisco, blev skibet ombygget til tropetransportskib og kunne derefter på mellemdækket medtage ca. 1500 mand på rejser over Stillehavet og ca. 2000 på kortere ture, som f.eks. fra Australien til Sydhavsøerne. Så kunne alle dog ikke gå til køjs på een gang. For udgående sejlede vi altid i de hurtiggående konvojer med 10 til 15 skibe, og på grund af soldaterne havde vi altid den bedste og kraftigste eskorte, bestående af f.eks. en let krydser og to destroyere, men for hjemgående altid alene på grund af den for os store fart på 16-17 knob.

Nytårsaften 1942 lå vi opankret i en stor lagune på Solomonøerne sammen med en masse andre skibe, bl.a. en stor del af den syvende amerikanske flåde. Alle skibe fik ordre til ikke at slå glas kl. 24.00, idet dette alene ville blive udført på slagskibet, hvor den kommanderende admiral befandt sig. Præcis kl. 24.00 lød der først 8 glas og derefter atter 8. otte for det gamle år og otte for det nye. Derefter spillede en kendt trompetist over højtaler-

anlægget melodien »Sleepy Lagoon«, som senere blev en kendt schlager overalt i USA. Stilheden, skønheden og de hundreder af skibe gjorde et stort indtryk, og jeg skal aldrig glemme denne oplevelse. At krigen rasede nogle få hundrede mil NV for os, tænkte vi ikke på i dette øjeblik.

I maj 1943 mønstrede jeg sammen med Helge Rasmussen i Libertyskibet »Sheldon Jackson« som matros, og herom har Helge Rasmussen skrevet som følger:

Vi havde i San Francisco indtaget en ladning bestående af rør, fødevarer og Shermann tanks samt smøreolie i tønder bestemt for Suez. Den 30. maj befandt vi os ca. 24 timers sejlads NØ for Sidney, Australien, og havde samme dag hørt, at et australsk hospitalsskib var blevet torpederet i dette område. Jeg var kommet på vagt kl. 00.00 og havde første rortørn på »The Monkey Bridge«. 2. styrmand, Forbes, havde vagt, og vi sejlede alene efter zig-zag-diagram. En ung amerikaner vad navn Del var udkik og Erik dæksvagt. Zig-zag-uret havde lige begyndt at brumme, og vi skulle dreje 22 grader til bagbord, da der blev prajet: Torpedoen agter for tværs om styrbord. Jeg husker, jeg så morildstriber i vandet fra to torpedoen, og vi drejede nu bagbord over. Torpedoen nærmede sig, og jeg husker, den ene gik ud af syne under styrbords lønning og skibsside. Samtidig så jeg den igen henne ved boven, hvor den kom frem, og nu støttede vi skibet parallelt ved torpedens kurs. Den anden passerede noget længere ude om bagbord. Jeg husker også hvordan vi skød i blinde agterud fra Sidney og kastede dybvandsbomber i området.

Jeg vil slet ikke komme ind på yderligere detaljer om resten af natten med al den forvirring der var, men jeg husker, at Erik og jeg hentede ekstra tøj til flåderne, samt at vi holdt dørene åbne for ikke at blive indespærret - hvis!!!

Den videre rejse og turen gennem Middelhavet (vi var i første vestgående konvoj) med luftangrebene og mineudlægningerne var jo også noget, der huskes. Det var i de

dage, Eisenhower gik i land på Sicilien.

Efter ankomst til New York og vor rejse jorden rundt mønstrede vi af og holdt en tiltrængt ferie. Den lovmæssige ferie bestod af to dage for hver uge, vi var ude, men aldrig over en måned, så måtte vi ud igen. Efter nogle ugers ferie begyndte Helge Rasmussen og jeg på en navigations-skole, hvor vi efter tre måneder bestod en tredjestyrmands-eksamen, men på grund af min unge alder var det i første omgang helt umuligt at få job som styrmand. Jeg mønstrede dog som bådsmand på et ældre skib ved navn »Jefferson Meyers«, og rejsen gik på en fredelig tur fra New York til Hawaii-øerne og Portland, Oregon, hvor jeg afmønstrede.

Derefter rejste jeg atter til New York og mønstrede som matros i Libertyskibet »William H. Prescott«. Her kom jeg atter ud for en grim oplevelse, som dog ikke havde direkte med krigen at gøre. I januar 1944 havde vi efter endt udlosning i Cardiff, England, indtaget ballast bestående af slagge, men til trods for vor danske 1. styrmand Schultz's advarsel - vi var eneste to danske ombord - blev hele ballasten placeret i underrummene og gjorde dermed - efter hans mening - skibet »stift«. Mellem Irland og England stødte vi til en konvoj bestående af 25 skibe, hvoraf mange var Libertyskibe. Vi tog en nordlig rute for at mindske ubådsfaren, og ca. fem dage ude løb vi ind i en regulær vestenstorm. En nat på min frivagt hørte jeg et mægtigt brag og troede straks, at vi var blevet torpederet, men, viste det sig hurtigt, braget stammede fra sprængt stål. I den svære storm og høje sø var skibet »faldet igennem« og antagelig på grund af sin stivhed revnet mange steder, især omkring 3-lugen og i gangene. Tre andre Libertyskibe led samme skæbne, og to af dem brækkede helt over og forsvandt med mand og mus, den tredje holdt af for Azorerne, og vi drejede til. Konvojen og eskorten forlod os, men nogle dage efter at stormen havde lagt sig ankom den canadiske korvet H.M.S. »Gentian«, som fulgte os til St. John på

New Foundland. Inden korvetten forlod os, sendte han følgende til vort skib:

Congratulations to you and your men on your determination and tenacity in bringing your ship in in the face of danger, never fully appreciated by people ashore. Our job has been a pleasure. Good luck to you and your crew.

Commanding officer - H.M.S. Gentian.

Efter en midlertidig reparation fortsatte vi til Boston, hvor jeg afmønstrede og rejste atter til New York, som jeg efterhånden betragtede som mit andet hjem.

Efter endnu nogle rejser til England lykkedes det mig, ved nu afdøde skibsfører Thorkild Rasmussens hjælp - at få job som 3. styrmand på tankskibet »Salvator«, ex. Emma Mærsk«, hvor jeg bl.a. havde fornøjelsen at sejle sammen med Henry Iversen, Marstal. Her forblev jeg til krigens afslutning, hvorefter jeg blev opfordret til at være behjælpelig med at sejle skoleskibet hjem, men det lykkedes kun at finde syv af de gamle elever. Ud af de 120 elever som drog ud med skibet i 1939 var 14 ikke mere, en uhyggelig stor procentdel. Som alle bekendt havde skoleskibet tjent som skoleskib for den amerikanske Coast Guard, og det var en meget stor oplevelse på kong Kristians fødselsdag den 26. september 1945 atter at se Dannebrog gå til tops, ligesom passage af Kronborg, ankomsten til København og Marstal hører til de helt store øjeblikke i mit liv.

Som konklusion på denne beretning må man sige, at jeg har været meget heldig, og det skyldes sikkert det faktum, at jeg sejlede de første tre år af krigen i Stillehavet. Havde det været omvendt, ville risikoen have været mangedoblet, for slet ikke at nævne de søfolk, der sejlede fast på England eller f.eks. Murmansk, hvor man regnede med, at kun ca. 40 pct. af konvojen nåede frem.

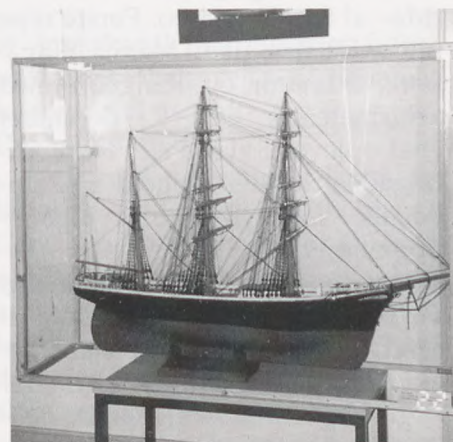
Erik Albertsen

Mindeudstilling for Svend Åge Hansen

På Korsør By og Overfartsmuseum var der i foråret en mindeudstilling over Svend Åge Hansen, som døde for halvandet år siden. Svend Åge var krigssejler og sømand i ordets bedste betydning, men han var samtidig en dygtig og flittig modelbygger af flotte skibe minutiøst i alle detaljer i skala 1:200, han gik ikke på akkord i arbejdet, alt blev fremstillet i hånden og efter originale tegninger ofte udlånt af Søfartsmuseet på Kronborg. Mange af modellerne var at se på udstillingen og der var alle typer skibe, lige fra bark, fuldskib, brig og fregat, til nutidens færger og marineskibe, også flaskskibe var han en sand mester i at bygge. Mange af Svend Åges modelskibe er spredt for alle vinde, de står i kirker, private hjem og museer.

Han var født i Korsør og kom tidlig ud at sejle og var under hele krigen i tjeneste i den allierede handelsflåde og i The Royal Navy, hvor han opnåede at blive underofficer. Beskedenhed var et kendetegn hos ham, med sit rolige temperament og friske lune vandt han mange venner. Hans viden om skibsfart, søhistorie og skibe var legendarisk, og han stillede gerne sin viden til rådighed for interesserede. Svend Åge blev for sin indsats under krigen dekoreret med tre engelske medaljer og det franske krigskors samt Christian den Tienendes frihedsmedalje. Efter krigen blev han ansat ved DSB Storebælts-overfart, og her havde han sit virke indtil han nåede pensionsalderen.

Han var medstifter af Allierede Krigssejleres Veteranforening og her efterlader han et stort savn, han var altid aktiv i foreningsarbejdet,

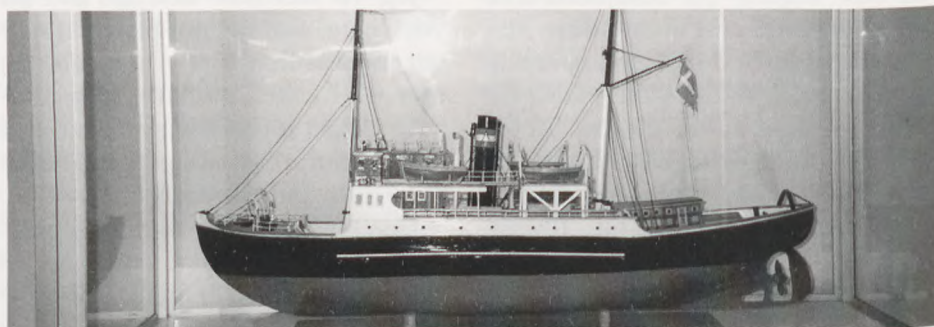
Svend Åge Hansen: Model.

og svigtede aldrig et møde eller arrangement.

I anledning af mindeudstillingens åbning var Allierede Krigssejleres Veteranforening indbudt. Museumbestyrelsens formand Paul Bell holdt en smuk tale, hvor han fremhævede skibsmodellernes betydning for forståelsen af tidligere tiders skibe og sejladsen med dem. De lokale medier samt mange repræsentanter for lokale foreninger var talrigt mødt op, og Svend Åges enke Kaja takkede museumsbestyrelsen for at hædre hendes mand på denne smukke måde. Efter at de indbudte havde beset udstillingen og beundret de mange flotte skibsmodeller indbød museet til en reception i den gamle spisesalon, som stammer fra en meget gammel Storebæltsfærge, genopbygget på museet, her blev serveret et udmærket traktement, bestående af lækkert smørrebrød samt øl og vin, og her blev der rig lejlighed til, at opfriske de mange gode minder vi har om Svend Åge.

Verner Nielsen, fmd.

Allierede Krigssejleres Veteranforening.

Svend Åge Hansen: Model af isbryder.

Eksekutivrådsmøde i AIN i Hamborg

Amicale Internationale KZ Neuengamme (AIN) afholdt eksekutivrådsmøde i Hamborg 2-5. maj 1996. Der var udvalgsmedlemmer fra Belgien, Danmark, Frankrig, Polen og Tyskland. Fra Danmark deltog Niels Otto Køster og Ernst Nielsen.

I forbindelse med møderne deltog vi den 3. maj på årsdagen for de ulykkelige hændelser i Lübeckerbugten i en mindehøjtidelighed ved Cap Arcona mindesmærket i Neustadt for de 7.000 omkomne håftlinge. I tilslutning til kranse nedlægningen var der taler fra regeringen i Slesvig-Holsten, fra Neustadt by, ligesom Victor Malbecq (AIN Belgien) holdt en mindetale.

Det var en smuk højtidelighed med mange deltagere, også fra lokalt hold, og med flere skoleklasser fra Lübeck. Af sidstnævnte unge mennesker fik vi en meget positiv orientering om det store arbejde, man i de kredse udfører for at fastholde og udbrede viden om Cap Arcona katastrofen.

Om eftermiddagen var AIN's eksekutivråd vært ved en pressekonference i forbindelse med 50-årsdagen for domsafsigelserne i Curio-Haus processen.

Pressekonferencen blev afholdt i Curio-Haus, hvor også domsforhandlingerne i sin tid fandt sted. Ved denne den første proces i en lang række mod tidligere SS-ledere i Neuengamme m.v. var der 14 anklagede, og ved domsafsigelserne blev 11 den 3/5 1946 dømt til døden, deriblandt lejrkommandant Pauly, lejrleder Thumann og lejlæge Trzebinski, alle fra Neuengamme.

I denne og i de efterfølgende processer mod 92 anklagede faldt der 32 dødsdomme, foruden fængselsstraffe af forskellig varighed. En liste over strafudmålingerne blev udleveret ved mødet.

Ved pressekonferencen var der indlæg fra AIN-repræsentanter fra Belgien, Frankrig, Polen og Tyskland. I alle indlæggene blev der lagt stor vægt på at påpege det efter AIN's mening uacceptable forhold, at Hamborgs senat nu igen har ud-

Højtidelighed ved Cap Arcona mindesmærket.

skudt fjernelsen af det i Neuengamme lejrområdet i 1946 etablerede fængsel, så man derved udskylder den tidligere af senatet vedtagne endelige udbygning af hele lejrområdet til et mindested for de 55.000 håftlinge, der omkom i Neuengamme-komplekset.

Pressemødet var velbesøgt af repræsentanter fra radio og forskellige aviser, og det resulterede i omtaler i mange medier i området. Specielt blev ét af AIN's spørgsmål understreget og citeret. Spørgsmålet lød »Hvad ville man som tysker sige, hvis man i Frankrig, Holland, Belgien osv. ville bygge fængsler på de mindsteder og kirkegårde, hvor der ligger tyske faldne fra 1. og 2. verdenskrig?«

Den række arrangementer, der blev omtalt i dette blads nummer 2/96 i forbindelse med Curio-haus processen, fandt sted før det her omtalte afsluttende møde, og de havde i øvrigt også resulteret i megen omtale i medierne.

Den 4. maj var der møder i Eksekutivrådet og i tilslutning hertil i Mindesmærke-kommissionen.

Hovedpunktet ved disse møder var igen forsinkelsen af de tidligere vedtagne planer for den endelige etablering af hele Neuengamme-fangeområdet som et mindested. Det fremgår af nyligt afholdte mø-

der med overborgmesteren og justitsssenatoren fra Hamborg, at der er problemer med at finde en ny placering af fængslet på Hamborg-egnen p.g.a. beboerprotester, og at man også henviser til en presset økonomi.

Til mødet var inviteret kultursektor fru dr. Weiss, som bl.a. er ansvarlig for museerne i Hamborg. Med hende drøftedes foruden ovennævnte hovedproblem også mulige problemer for Dokumenthuset og de tilhørende funktioner i lyset af den igangværende rationalisering af hele museumsområdet. Kultursenatoren kunne berolige eksekutivrådet med, at det planlagte ikke ville få indflydelse på aktiviteterne i Neuengamme, samt at adgangen til mindehuset og museet fortsat ville være gratis.

Det blev dog fra rådets og dokumentationsafdelingens side påpe-

AINs præsident Robert Pincon og Hamborgs kultursektor, fru Dr. Weiss.

get, at de allerede skete personaleindskrænkninger forsinker og begrænser dokumentationsarbejdet. Kultursenatoren var iøvrigt som tidligere positivt indstillet overfor AIN's ønsker, men har jo ikke umiddelbart indflydelse på fængselsudflytningen.

Ved de efterfølgende drøftelser i eksekutivrådet vedtoges følgende aktiviteter for at presse Hamborgs senat til at gennemføre den endelige udbygning af Neuengammelejren til mindst:

1. Skriftlig henvendelse fra de enkelte landes fangeforeninger til samtlige senatorer med orientering om sagsforløbet siden 1948.
2. Forsøg på at opnå støtte fra de nationale generalkonsulers side.
3. Støttehenvendelser fra andre lejres fangeorganisationer.

Det kan oplyses, at vi allerede inden det her omtalte møde fra dansk side har skrevet til overborgmesteren i Hamborg, ligesom Neuengammeforeningens formand Helge Hansen skriftligt har anmodet den danske generalkonsul Bjørn Olsen om støtte i sagen.

De omtalte tiltag er væsentlige, da vi jo gerne skulle opnå, at etableringen af det endelige mindstede i Neuengamme bliver en realitet, inden alle de tidligere KZ-fanger derfra er væk.

Ernst Nielsen

Venskab, der består!

En kommentar til en diskussion i bladet ANTIFA 2/96: Hvad er nationalt og hvad nationalistisk?

Mit brev til min danske ven og kampfælle TONNY fra den antifasistiske modstandskamp, betragter jeg som en sådan kommentar.

Han har i årevis med statslig understøttelse været leder af en initiativgruppe, der fremstiller den antifasistiske modstands historie i Odense fra årene 1940-45.

Kære Tonny!

Mange tak for indbydelsen til generalforsamling. For mig er det ikke blot en indbydelse. For mig har den langt højere værdi. Jeg vurderer den som et bevis for at vor dansk-tyske kammeratskab, der nu har bestået i et halvt århundrede, stadig lever.

Alene det finder jeg bemærkelsesværdigt. Det viser, at selv i en tid, da grusomhed, forbundet med statsmagten, dominerede, da vi alle skulle stå vor prøve. Selv da skabtes som modvægt egenskaber, der førte os danskere og tyskere sammen som kampfæller med fælles tankegang og mod.

I vort månedsblad »antifa« læser jeg om en strid om, hvad der er nationalt og hvad der er nationalisme. Nogle mener, at Antifacisme kun kan være internationalt. Vi op-

fordres til at ytre vor mening herom. Det erindrer mig om mine oplevelser i modstandskampen i Danmark, der begyndte med modstanden i den internationale arbejderbevægelse og med den internationale solidaritet, senest efter 1933. Efter Danmarks besættelse i 1940 forenede formanden for såvel det kommunistiske parti som for det konservative parti sig i fælles modstand mod de nazistiske besættelse. Det førte bl.a. til oprettelsen af BO-PA (borgerlige partisaner) og til slut til generel, national, patriotisk modstand og folkeoprør. Vi kender de kvinder og mænd, der deltog i Frihedskampen, vi kender også deres drømme om en bedre fremtid. Du og jeg, vi hørte jo til dem. Når jeg nu bekæftiger mig med de dagligdags problemer, må jeg meget ofte tænke tilbage til den danske Frihedskamp og dens forløb.

Lucie og »Søren« Ernst Pudlich.

Ernst Pudlich, der var flygtet fra Hitler-Tyskland, arbejdede sammen med - og for - den danske modstandsbevægelse i »trekantområdet« og Odense under besættelsen. Han returnerede til Berlin i 1945 - og lever her. *Red.*

Annonce

Om feriehjemmet på Kegsnæs

Med Preben Feddersens og Ejler Mortensens død er der sket en del ændringer i administrationen af KAMMERATERNES HJÆLPEFONDS feriehjem på Kegsnæs.

Selve udlånet af huset sker på de samme betingelser som hidtil. De, der kan låne huset, er de samme som hidtil, nemlig fangekammerater og andre kammerater fra Modstandskampen og deres enker. Huset udlånes normalt for en uge ad gangen og principielt gratis. Kammeraterne er velkomne til at tage gæster med i de dage, de har huset til rådighed. Der er 3 dobbeltværelser og 1 enkeltværelse i huset.

Udlånet er efter Preben Feddersens død betroet Jørgen Kjeldsen, der utvivlsomt vil udføre sit hverv med samme omhu og lige så sikker skønsomhed, som Preben Feddersen har gjort det i mange år. Ansøgning om lån af huset forventes indsendt til Kjeldsen hvert år inden den 15. januar.

Spørgsmål vedrørende selve huset, inventaret, haven m.v. kan rettes til H.P. Skjoldborg, der har overtaget tilsynshvervet efter Ejler Mortensens død. Ved stillingstagen til egentlige reparationer og nyanskaffelser bistås Skjoldborg af tømrermester Erik Hauberg.

Nogle nyttige adresser og telefonnumre:

KH's feriehjem: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Sydals, Als. Telefon 7440 5342.

Udlån af huset:

Overlærer Jørgen Kjeldsen, Svendborgvej 85, 5750 Ringe, tlf. 6262 2372.

Tilsynsførende:

Maskinmester H.P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 7442 5707

assisteret af

Tømrermester Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 7440 7632.

Årsmødet i Frøslevlejren

Den 29. august 1996 er Kammeraternes Hjælpefonds officielle 50-årsdag, men af praktiske grunde markeredes jubilæet i forbindelse med årsmødet den 1.-2. juni. Derfor var der indbudt gæster til mødet, som blev holdt i Frøslevlejren.

Medens det officielle årsmøde fandt sted, var ledsagere og gæster på besøg i Møgeltoender og Schackenborg, men om aftenen samledes alle til festmiddag. Provst Poul Riis, den eneste af de tilstedeværende, der havde været med i Kammeraternes Hjælpefond lige siden stiftelsen, holdt festtalen, hvori han især dvælede ved nogle af de markante personligheder, der var med til afgørende at præge KH fra starten.

Det lokale jernbaneorkester underholdt, og dernæst fik aftenens foredragsholder ordet. Hans Skov Kristensen, som er leder af Frøslevlejrens museum, havde været med til at redigere bogen »Als og Sundevad 1940-45« og havde i den sammenhæng blandt andet beskæftiget sig med retsopgøret på denne egn. Her som overalt i Sønderjylland var de allerfleste af dem, der blev interneret og dømt, hjemmetyskere. Mange opholdt sig en tid i Frø-

slevlejren, der til dette særlige formål fik navnet Fårehuslejren.

Hans Skov Kristensen havde under sit forskningsarbejde været i kontakt med en del pårørende til dem, der i sin tid blev interneret og dømt, og han havde den erfaring, at der den dag i dag er en udbredt, ikke helt fortrængt bitterhed over, hvad der skete. Årsagerne kan være mange, men det spiller ind, at nogle hjemmetyskere ikke formåede at skelne mellem det blot at være tysksindet, og så det at arbejde aktivt for nazimagten. Det var et meget interessant og tankevækkende foredrag for en særdeles lydhør tilhørerskare.

Søndag morgen kørte deltagerne i årsmødet til Bov Historiske Museum, som i dels nye, dels smukt restaurerede gamle bygninger var

en seværdighed, som man lokalt med rette var meget stolte af. Udstillingerne viste, hvordan man på mange forskellige områder arbejdede på landet før i tiden, og for de besøgende, som havde minder fra besøg hos bedsteforældre på landet, var der rig mulighed for nostalgiske minder. Et fremragende museum.

Efter denne kulturelle oplevelse gik turen langs Fjordvejen, hvorfra selskabet sejlede til Store Okseø, hvor der serveredes en lækker frokost, før formanden takkede, og man som sædvanlig afsluttede årsmødet med »Altid frejdig«. Arrangementet var tilrettelagt af Niels C. Andersen og Mogens Dyre, som med rette høstede megen ros, også for de små baggrundsforedrag, der gav turen perspektiv.

Aase Beck Eigenbroth

Anna-Lise Clausen indvalgt i bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond

Lørdag den 1. juni afholdt KAMMERATERNES HJÆLPEFOND bestyrelsesmøde i Frøslevlejren med dagsorden efter fundatsen. Formanden bød velkommen til de 12 bestyrelsesmedlemmer, der var

mødt op, samt til politimester Iver Møller og kaptajn J. E. Finderup, der deltog i mødet som gæster. Han udtalte mindeord om de fire bestyrelsesmedlemmer, der var afgået ved døden siden sidste bestyrelsesmøde, nemlig skoleinspektør Johs. Fosmark, overlærer Preben Feddersen, general Flemming B. Larsen og overbetjent Ejler Mortensen. Disse fire havde alle præget KAMMERATERNES HJÆLPEFOND igennem en længere årrække, for Fosmarks og F.B. Larsens vedkommende lige siden fondens spæde start i efteråret 1945.

I sin beretning mindede formanden om, at fonden i de første år med betydelige pengemidler drev en udstrakt hjælpevirksomhed, men at man efter en bestyrelsesbeslutning i 1977 havde koncentreret sig om tre opgaver: højtideligholdelsen af 4. maj i Mindelunden i Ryvangen og videreførelsen af feriehjemmet på Kegnæs og af bladet PIGTRAAD. Som alle ved, gik PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN ind,

Forsamlingen lyttede spændt til Frøsløvmuseets leder, Henrik Skov Kristensen, der fortalte om retsopgøret i Sønderjylland. Foto: Hans Andersen.

da Johs. Fosmark efter en hjerneblødning måtte opgive det blad, han med uovertruffen energi og dygtighed havde redigeret i næsten 50 år. Så fonden har faktisk nu kun to opgaver tilbage. Men de er begge to vigtige. Huset på Kegnæs skal videreføres i en del år endnu, og mindehøjtideligheden i Mindelunden den 4. maj ser vi gerne fortsat i mange år, også efter at vi, der har oplevet den onde tid, ikke er mere. Det er vor fundats indrettet på, og der skulle også være tilstrækkelige midler dertil i fondens aktiver.

Højtideligheden i Mindelunden i år havde - trods det dårlige vejr - god tilslutning. Aftenens taler, politimester Iver Møller, havde måttet melde afbud på grund af en nødvendig operation. I stedet talte provst Poul Riis. Sjællandske Livregiments orkester og N. Zahles pigekor medvirkede som sædvanlig til det vellykkede arrangement. Fondens har med tak overført et mindre beløb til henholdsvis orkestrets og korets støtteforeninger.

Med hensyn til huset på Kegnæs oplyste Jørgen Kjeldsen, at det var udlånt næsten konstant, men det var allerede hans erfaring, at der ville komme afbud. Dette gav så chance for dem, der stod på ventelisten. Erik Hauberg fortalte, at alle husets vinduer var malet. Der var endvidere indkøbt nyt komfur, li-

gesom der var udført enkelte småreparationer. Mogens Dyre beklagede, at det ikke længere var muligt for kommunen at passe haven med klipning af græsplæne og hæk, idet man ikke mere kunne stille langtidsløst til rådighed. Det måtte nu forudses, at lønnet hjælp til dette arbejde skulle hyres. En uoverensstemmelse vedrørende naboskel var blevet løst, men det havde kostet fonden ca. 4.000 kr. i landinspektørsalær.

Bladet PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN ophørte med udsendelsen af juninummeret 1995. J. E. Fin-

Christel Fosmark, redaktør Johs. Fosmarks enke, var en af de gæster, fonden havde indbudt til arrangementerne omkring 50-året for fondens stiftelse. Foto: Hans Andersen.

Politimester Iver Møller (tv), der var en af mødets gæster, i engageret samtale med provst Poul Riis.

Formanden, Hans Andersen, byder velkommen til festmiddagen.

derup, der var bladets forretningsfører og kasserer, redegjorde for det sidste årsregnskab og fordelingen af den resterende kassebeholdning, der i overensstemmelse med overenskomsten om bladsamarbejdet var sket med halvdelen til Fangesammenslutningen og halvdelen til Kammeraternes Hjælpefond. Funderup har draget omsorg for, at regnskabsmaterialet, dvs. bilag mv. opbevares i fem år (på Bernadottegården i Roskilde).

Poul Brandt gennemgik fondens regnskab for 1995 og budgettet for 1996. Begge dele godkendtes.

Formanden omtalte kort fondens fremtidige opgaver, der allerede er nævnt i det foregående. Kegnæs må jo ophøre, når der ikke længere er berettigede til at låne huset. Hvornår dette tidspunkt er inde, vil det være op til den tids bestyrelse at afgøre.

Efter forslag fra forretningsudvalget indvalgte Anna-Lise Clausen som nyt medlem af bestyrelsen. Formanden, Hans Andersen, og næstformanden, Mogens Dyre, afgik efter tur og blev begge genvalgt. Som nyt medlem af forretningsudvalget valgtes Jørgen Kjeldsen. Der var også valg til 4. maj udvalget og til Kegnæs-udvalget, medens fondens bladudvalg blev nedlagt.

Som mødested i 1997 blev Aalborg foreslået.

HA

Generalforsamling

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme holdt sin ordinære generalforsamling søndag den 21. april 1996 på Bernadottegården i Roskilde.

Det var en stor forsamling, formanden Helge Hansen kunne byde velkommen. 69 af foreningens medlemmer var mødt op.

Helge indledte med at byde forsamlingen velkommen og bad dem rejse sig for at mindes 10 kammerater, der var gået bort i den forløbne periode. Forsamlingen mindedes de afdøde stående i et minuts stilhed.

Man gik derefter over til forhandlingerne og valgte som første punkt Mogens Henrik, Roskilde, som dirigent. Mogens Henrik kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt.

Formanden Helge Hansen fik derefter ordet for beretning. Helge udtalte sin tak for det store fremmøde. Det er den største mødedeltagelse, så langt jeg kan huske, og jeg håber ikke, at I alle er kommet for at beklage jer? Helge udtalte, at heldigvis havde dette år ikke været så hektisk som mindeåret 1995.

Bestyrelsen havde holdt møder den 3. juli, 2. oktober, 27. november 1995 og den 18. marts 1996.

I dagene 13. til 16. september 1995 afholdt AIN kongres i Biaritz i Sydfrankrig. Det var en meget kostbar rejse, så foreningens bestyrelse valgte ikke at deltage af økonomiske grunde. Vor repræsentant i AIN Ernst Nielsen blev valgt som vicepræsident i AIN. Bestyrelsen havde på sit møde den 3. juli valgt Ernst Nielsen, Glostrup, til foreningens repræsentant i den internationale Amicale de Neuengamme (AIN) i stedet for afdøde Jakob Jensen.

Den 10. juli 1995 fik foreningen en henvendelse fra politiet, idet Københavns politidirektør Poul Eefsen ønskede at arrangere en tur til Neuengamme for 30 politimestre den 31. august. Helge satte ar-

rangørerne af denne tur i forbindelse med Herbert Schemmel og lederen af museet i Neuengamme Ditlef Garbe. Deltagerne i turen fik efter hvad Helge har forstået en positiv tur ud af det - som de takkede skriftligt for.

Foreningen havde haft forskellige møder med de sponsorer, som havde støttet vore arrangementer i forbindelse med 50 års jubilæet for vor befrielse fra Neuengamme. Man havde foretaget disse sammenkomster fordi man mente, at det var en god og værdig måde at sige tak på.

Helge kunne berette, at man nu havde afsluttet det endelige regnskab for mindeturen. Helge havde skrevet ikke mindre end 79 ansøgninger, som havde givet respons i stort omfang. Desuden havde man modtaget støtte fra Tipsmidlerne. Dertil måtte lægges værdien af hjælpen fra DSB, Falck, Bernadotteflyet, HT og AOF samt Horsens kommune - for at nævne nogle - samt yderligere gratis trykning af det flotte program, samt den lange række af musikkorps, der deltog. Helge sagde, at vi kom op på et beløb på 719.276 kr.

I dagene 17. til 21. september 1995 havde vi vor årlige pilgrimsfart til lejrene i Tyskland med 53 deltagere. Turen gik til lejrene ved Meppen-Dalum og Versen, samt til krigsmuseet i Overloon i Holland med afslutning i Neuengamme. Til vor kammeratskabsaften, der afsluttede turen i Hamborg, deltog den danske generalkonsul Bjørn Olsen med hustru.

Den 16. december deltog formanden og kassereren i en julefest i Hjemmeværnskompagniet, som havde holdt vagten ved mødet ved Helligåndskirken den 22. april 1995. Helge påsatte ved denne lejlighed et fanemærke af sølv på kompagniets fane - et mærke som vi havde sendt til alle otte orkestre, som en erindring om vor mindetur.

Den 21. januar 1996 holdt vi vor nytårsfest på Bernadottegården i Roskilde.

Den 11. januar 1996 var alle formænd for fangeforeningerne til møde med Ole Lipmann vedr. Frihedsfondens fremtid og om lukning af fondens kontor pr. 1. juli i år.

Den 13. marts 1996 deltog foreningen i Sammenslutningens re-

A.P. MØLLER

På de syv have -
under den syvtakkede
stjerne

MÆRSK

præsidentmøde med fem repræsentanter.

I år er det 50 år siden, at Curio-Haus processen mod de ansvarlige krigsforbrydere fra Neuengamme blev gennemført. I den anledning har Ernst Nielsen skrevet et indlæg i vort medlemsblad. Vi forsøger at få AOF til at sende en pressemeddelelse ud i forbindelse med den oversættelse til dansk af retshandlingerne, som blev udsendt. Dette for at skaffe midler til at udsende et nyt oplag af folkeudgaven med uddrag af processen på dansk.

Vedr. AIN havde vi fået meddelelse om, at man fra Hamborgs side ville udsætte flytningen af fængslet på lejrens område til efter år 2000. Fra AINs sider beder man os om at være behjælpelig med at indsende protester mod dette. Ernst Nielsen og sekretæren vil deltage i et møde i Hamborg 2.-5. maj i år om sagen.

Under beretningen ønskede Jørgen Barfod at rejse spørgsmålet om bevarelsen og videreførelsen af Frøslevlejren. Formanden måtte afvise dette, under henvisning til foreningens love, der kræver, at forslag til generalforsamlingen skal indsendes til formanden 14 dage i forvejen. Spørgsmålet blev derefter henvist til eventuelt.

Beretningen blev derefter vedtaget uden diskussion.

Man gik derefter over til punkt 3 på dagsordenen - regnskab. Her foretog kassereren Søster et smukt regnskab, der trods de mange aktiviteter i jubilæumsåret udviste et mindre overskud på 1.200 kr. Søster fremsatte en tak for den hurtige kontingentindbetaling og den rundhåndethed, medlemmerne havde vist ved at runde kontingentet op. Regnskabet blev vedtaget med akklamation.

Punkt 4, indkomne forslag - der forelå ingen indkomne forslag.

Punkt 5, valg: Formanden var på valg. Helge Hansen blev genvalgt med akklamation. Til bestyrelsen var Cornelius Olsen og Niels Otto Køster på valg. Begge blev genvalgt. Som suppleanter til bestyrelsen var Carl Heisel og Ernst Nielsen på valg. Begge blev genvalgt. Til fanebærer valgtes Carl Heisel, og Knud Lyng samt Jørgen Johns-

son blev valgt til revisorer. Leif Emborg valgtes til revisorsuppleant.

Punkt 6 var Fremtidigt arbejde. Her udtalte formanden, at inden vi gik over til dette punkt, fandt han det rigtigt, at vi nu - som sidste år - drøftede foreningens fremtid. Foreningens bestyrelse er jo til for medlemmerne, og derfor er der to punkter, som er afgørende for den nærmeste fremtid. Det ene punkt er jeres interesse, og det andet punkt er bestyrelsens fortsatte deltagelse.

Begge punkter blev vedtaget enstemmigt. Helge selv erklærede sig villig til at fortsætte og takkede for tilliden til bestyrelsen.

Helge gennemgik derefter det kommende arbejde og omtalte fællesturen til Prag, der arrangeres af DSB i dagene 22. til 29. juni 1996. Flystævnet i Jylland i dagene 26. til 29. juli 1996 og Pilgrimsfærden til lejrene i Tyskland, der vil blive foretaget i september fra den 8. til den 11.

Yderligere planlagde man at arrangere en filmaften.

Punkt 6 var eventuelt, og man gik nu over til at drøfte det af Jørgen Barfod rejste spørgsmål om Frøslevlejrens fremtid.

Formanden Helge Hansen benyttede lejligheden til udførligt at redegøre for hele sin indstilling til Frøslevlejren og det famøse reklamefremstød for ferieophold i lejren for tyske turister i 1994. Iøvrigt fremsatte formanden for Sammen slutningen Villy B. Jensen en udførlig redegørelse for de problemer, der i øjeblikket herskede omkring lejrens fremtid. Fra vor side ønskede man de kommercielle foretagender, der var i lejren, ud. Vedrørende den planlagte ungdomsskole ville den blive oprettet i den del af lejren, der lå uden for hegnet, og som havde været benyttet af tyskerne.

Man enedes om at søge lejren videreført, med de relevante aktive museer og mindesmærker. Således, at lejren vil fremstå som et aktivt og levende museum.

Herefter kunne dirigenten afslutte generalforsamlingen med en tak for god ro og orden.

RUNDE DAGE

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 47, 3 th.,
2000 Frederiksberg, tlf. 31 19 68 06
eller 66 13 80 10

Jørgen Christensen, Jyttevej 36,
9000 Aalborg, 70 år 17. august.

Harald Toft Mikkelsen, Uldkjærvej 55, 7840 Højslev, 75 år a8. august.

Ruth Andersen, Østre Alle 16, 9000 Aalborg, 70 år 18. august.

O. Bro, Elmosevej 57, N. Fløjstrup, 8330 Beder, 75 år 22. august.

Bengt Jacobsen, Finsensvej 61, st., 2000 København F. 75 år 23. august.

Gerda Søgård, Amerikavej 7,4, 1756 København V. 75 år 24. august.

Gerda Rigensborg, Lyngby Torv 14, st., 2800 Lyngby, 75 år 24. august.

Dora Svejgård, Teglvænget 1, 9000 Aalborg, 75 år 24. august.

Jens Westergren, Tagensvej 167,1, 2400 Kbh. NV. 75 år 27. august.

Arved Jensen, Dr. Tværgade 14,5, 1302 Kbh. K. 75 år 27. august.

Erik Kragh, Skarpæsvej 7, 9990 Skagen, 80 år 27. august.

Carl Thårup, Grundtvigsvej 28, 5230 Odense (Buchenwald, Mühlberg, Neuengamme), 80 år 28. august.

Simon P. Laursen, Højtoftegade 14, 8766 Nr. Snede, 80 år 28. august.

Magnus Schnell, Møntmestervej 14 D 2tv., 2400 Kbh. NV. 90 år 30. august.

Valentine Jensen, Søndergade 2, 9480 Løkken, 70 år 31. august.

NK

- Roma Thykjær**, Poppelvej 13, 8600 Silkeborg, 70 år 1. sept.
- Edith Pedersen**, Vesterbro 17, 9000 Aalborg, 70 år 1. sept.
- Alfred Andersen**, Bregnevej 7,1, 5220 Odense (Stutthof), 75 år 2. sept.
- Lilly Rasmussen**, Havnepladsen 150, 7000 Fredericia, 85 år 4. sept.
- Knud O. Madsen**, Søndergade 28, 8700 Horsens (Hannover Stöchen 54585), 80 år 5. sept.
- Carl J. Hansen**, Skagavej 136 P, 9990 Skagen, 75 år 5. sept.
- Carl Otto Hedal**, Skafta Norregård. 28792 Thoryd, Sverige. 75 år 6. sept.
- Lise Wansted**, Planetvej 14, 9200 Aalborg SV, 70 år 6. sept.
- Merete Marling**, Fyrvej 13, 9990 Skagen, 70 år 7. sept.
- Arndt Himmelstrup**, Bushøjvej 232, 8270 Højbjerg, 70 år 7. sept.
- Elisabeth Pedersen**, Vissevej 9, 9210 Aalborg SØ, 80 år 7. sept.
- Kristian Thaysen**, Hønneruplundsvej 8, 5591 Gelsted (Buchenwald, Mühlberg, Neuengamme), 75 år 8. sept.
- Kaj Larsen**, E. Suensonsgade 3, 8200 Århus N. 75 år 8. sept.
- Anders Sloth**, Fjordgade 14, 7680 Thyborøn, 80 år 8. sept.
- Ove Høeg**, Hostrups Have 13,4, 2000 Kbh. F. 80 år 8. sept.
- Martin Broengård**, Birkehøj 10, 2600 Glostrup, 80 år 11. sept.
- Niels A. Hansen**, Stenløkke 4, 5260 Odense, 70 år 12. sept.
- Arne Pradel** (Gunnar Walther), Gl. Kongevej 142, 1850 Frb. C. 85 år 13. sept.
- Grethe Damg. Jørgensen**, Strandvej 20, 5700 Svendborg, 75 år 14. sept.
- N. Ledegård Møller**, Fjordbrinken 8, 6950 Ringkøbing, 75 år 15. sept.
- Thor Timler**, Blankavej 43, 2500 Valby, 80 år 15. sept.
- Ejnar Rommerdahl**, Teisensvej 7, 9400 Nørresundby, 80 år 16. sept.
- Henrik Jørgensen**, Skolevangsvej 36, Elling, 9900 Frederikshavn, 75 år 18. sept.
- Hansi Rossen**, Sct. Knudsvej 35, 1903 Frb.C. 80 år 19. sept.
- Hans Henriksen**, Assensvej 16, 5750 Ringe, 75 år 19. sept.
- Elly Thomsen**, Jyttevej 51, 9000 Aalborg, 80 år 22. sept.
- Arnold Nielsen**, Omegavej 18, 9000 Aalborg, 75 år 22. sept.
- Knud Pedersen**, Gl. Hobrovej 29, 8900 Randers, 70 år 23. sept.
- Aage Sevarinsen**, Krakasvej 32, 2800 Lyngby, 80 år 23. sept.
- Hardy E. Knudsen**, Bjørnøgade 5, 9000 Aalborg (Buchenwald), 85 år 4. okt.
- Lise Kristensen**, Koktvedvej 47, 9900 Frederikshavn, 70 år 4. okt.
- Elly Thue Andersen**, Randersvej 75,1., 8200 Århus N. 80 år 8. okt.
- Holker Nielsen**, Fuglsangs Allé 105,1, 8210 Århus V. 75 år 9. okt.
- Mogens Madsen**, Ved Bellahøj 13A,9, 2700 Brønshøj, 75 år 9. okt.
- Erik Richter**, Lille Borgergade 27, 9400 Nørresundby (Dachau 142.642), 75 år 9. okt.
- Kaj Kjerrumgård**, Skoleparken 108, 8330 Beder, 70 år 12. okt.
- Karen Wolf**, Bjørnøgade 27, 9000 Aalborg, 70 år 15. okt.
- Ewald Lægteskov**, Granparken 128, 5240 Odense NØ (Sachsenhausen 73101), 80 år 16. okt.
- Grete Fengler**, Grundtvigsvej 6,C,2, 1864 Frb.C. 75 år 16. okt.
- Hans Petersen**, Vorup Plejehjem, Bøsbrovej 70, st. 110, 8900 Randers (Dachau 141.725), 85 år 17. okt.
- Herluf Bruhn**, Rugårdsvej 17, Gudm.Lyng, 4573 Højby, 80 år 18. okt.
- Thor Pedersen**, Bomstræde 20 D, 4880 Nysted, 80 år 18. okt.
- Elo Svejgård Christensen**, Teglvænget 1,4, 9000 Aalborg (Buchenwald), 75 år 19. okt.
- Lilly Staub**, Viaduktvej 3/15, 7000 Fredericia, 85 år 19. okt.
- Ella Rasmussen**, Adjunktvej 4, 9000 Aalborg, 75 år 21. okt.
- J. Bøgvad Larsen**, Arsuksvej 7, 4800 Nyk.F., 80 år 22. okt.
- Carl Fengler**, Grundtvigsvej 6.C,2, 1864 Frb. C., 75 år 23. okt.
- Kjeld Bransner**, Egemosegårdsvej 10, Rågeleje, 3210 Vejby, 80 år 25. okt.
- Arno Vester**, Mejerivej 25, Thurø, 5700 Svendborg, 75 år 26. okt.
- Elna Nørgård**, Ringholmsvej 2, 9400 Nørresundby, 80 år 27. okt.
- Sonja Timler**, Blankavej 43. 2500 Valby, 80 år 27. okt.
- Arne Birkhave**, Kirstinedalsvej 6,2, 2500 Valby, 75 år 28. okt.
- Vagn Ege Arnskjold**, Borups Allé 206,st., 2400 Kbh. NV. (Hannover Stöcken 54568), 75 år 28. okt. (bortrejst på dagen).
- Erik Jensen**, Platanvej 16,3, 1810 Frb. C. 75 år 29. okt.
- Eli Chr. Petersen**, Turebyholmsvej 12, 4682 Tureby, 75 år 31. okt.
- Paul Soltau**, Dalstrøget 63, 2860 Søborg, 80 år 3. nov.
- Ketty Olsen**, Rosenkildevej 73, 3000 Helsingør, 75 år 3. nov.
- Frieda Truesbak**, Randkløve Allé 48, 2770 Kastrup, 75 år 5. nov.
- Paul Bjørn Karsø**, Lindebugten 35, 2500 Valby, 75 år 6. nov.
- Gudrun Nyholm Jensen**, Roesskovvej 111, 5200 Odense V. 70 år 8. nov.
- Eigil Runager**, Lundingsvej 13, 7000 Fredericia, 75 år 8. nov.
- Tove S. Born**, Skolevej 55, Skærbæk, 7000 Fredericia, 75 år 11. nov.
- Inger Marie Poulsen**, Risagervej 9, 9700 Brønderslev, 65 år 12. nov.
- Niels Peder Gårdsdal**, Tranegårdsvej 67,1, 2900 Hellerup, 75 år 13. nov.
- Ragnhild Nielsen**, Steen Billesgade 7, 9000 Aalborg, 75 år 13. nov.
- Anni Jørgensen**, Letvadvej 15, 9200 Aalborg SV. 75 år 14. nov.
- Else Lund**, Bakkevej 18, 2400 Kbh. NV. (Horserød), 90 år 15. nov.

RUNDE DAGE. Fødselsdage for januar-februar 1997 bedes indsendt senest 1. oktober i år, resten kan vente til 1. januar. Man bedes venligst, om det ønskes, anføre om personen er krigssejler eller kz-fange. Hvis det sidste, da hvilken lejr, og gerne fangenummer. *Red.*

Dødsmarchen

Antje Zeiger: »Die Todesmärsche«

Afsnit (side 64-72) af »Befreiung Sachsenhausen 1945« redigeret af dr. Günther Morsch og Alfred Reckendrees, udgivet som bind 7 af en serie udgivelser udsendt af stiftelsen »Brandenburgische Gedenkstätten«. (Oversættelse af Peder Søegård). De i parentes anførte tal refererer til artiklens ialt 54 litteraturhenvisninger, som hører til afsnittet.

Dødsmarcherne, evakueringen af KZ-Sachsenhausen, forblev mange fangers afgørende erindring om deres fangenskab. Næsten alle deltagerne i denne dagelange strabadserende, dødsensfarlige færd havde været et sammenbrud nær, og mange begyndte marchen i fysisk dårlig forfatning. For de fleste var det flere dage varende ophold i Bellow Wald en af de frygteligste oplevelser i deres liv. I det snævre område i skoven opholdt sig flere tusinde mennesker, hvoraf flere hundrede døde. På samme tid betød afslutningen af dødsmarchen også befrielsen fra et årelangt fangenskab. Dette bidrag til bind 7 af stiftelsen »De brandenburgske mindesmærkers« dokumentserie forsøger ved siden af en kort fremstilling af dødsmarcherne også at analysere årsagerne, der førte til rømningen af KZ-lejren.

De vigtigste kilder er de talrige, omhyggelige beskrivelser, som deltagerne har afgivet. En del af disse erindringer, også dagbogsnotitser, er særdeles omfattende (1). Enkelte beskæftiger sig udelukkende med bestemte hændelser, andre skildrer hele fangetiden indtil hjemkomst. Forfatterne har hovedsageligt været politiske fanger, men enkelte var jøder og bibelforskere (Jehovas Vidner). Foruden fra tidligere fanger fra Tyskland foreligger beretninger fra vesteuropæiske fanger (2). Mindre omfangsrig er derimod mængden af vidneudsagn fra østlige lande, hvorfra dog langt den største del af dødsmarchdeltagerne stammede.

Af stor betydning er to øjenvidneskildringer fra »Internationale Røde Kors Komité (IRKK) delegerede, der ledsagede marchen periodvist. Herudover stilles det omfangsrige materiale til rådighed, der stammer fra dokumenterne fra

Sachsenhausenprocessen for det sovjetiske militærtribunal i Berlin (3). Bemærkelsesværdig få er de på kilder støttede forskninger over dødsmarcherne. Efter et embedsesamarbejde af Peter Frank ved universitetet i Greifswald fra 1965 har kun Barbara Kühle offentliggjort en kort fremstilling (4).

Dagene før evakueringen af lejren var karakteriserede ved såvel flyverangreb på Oranienburg og lejrens omgivelser som rygter, der handlede om løsladelse af fangerne eller mord på dem alle. De var fremkommet som følge af modstridende befalinger og et ubeskriveligt virvar. I den såkaldte »Klein Lager« herskede kaotiske tilstande: fanger, heriblandt også kvinder, der indtil da altid havde været isolerede fra mandslejren, sluttede sig sammen og plyndrede frem for alt levnedsmiddelpakker, hvis indhold så blev medtaget som marchproviant (5).

Situationens usikkerhed og anspænding kan bedst illustreres ved, at SS overfor disse anarkistiske forhold tidligere opretholdt den strengeste disciplin med alle midler. Skønt det var frygtet igennem uger, fremkaldte befalingen til opbrud bestyrtelse. Således beretter den tidligere fange, Wolfgang Szepansky: »Der var ingen proviantvogn, intet feltkøkken, ingen indkvartering og ingen sygepleje, der var ikke engang et rejsemål, ingen modtagelejr«. Alle følte angst: man havde dog gennemlevet så meget, men frygtede nu ikke mere at kunne klare det sidste afsnit. Evakueringen begyndte d. 21. april allerede om natten. Efter hinanden blev kolonner på ca. 500 fanger, grupperet efter nationalitet, sendt på march (7). Blandt de marcherende var også kvinder og børn (8). Medens de første kolonner endnu fik udleveret

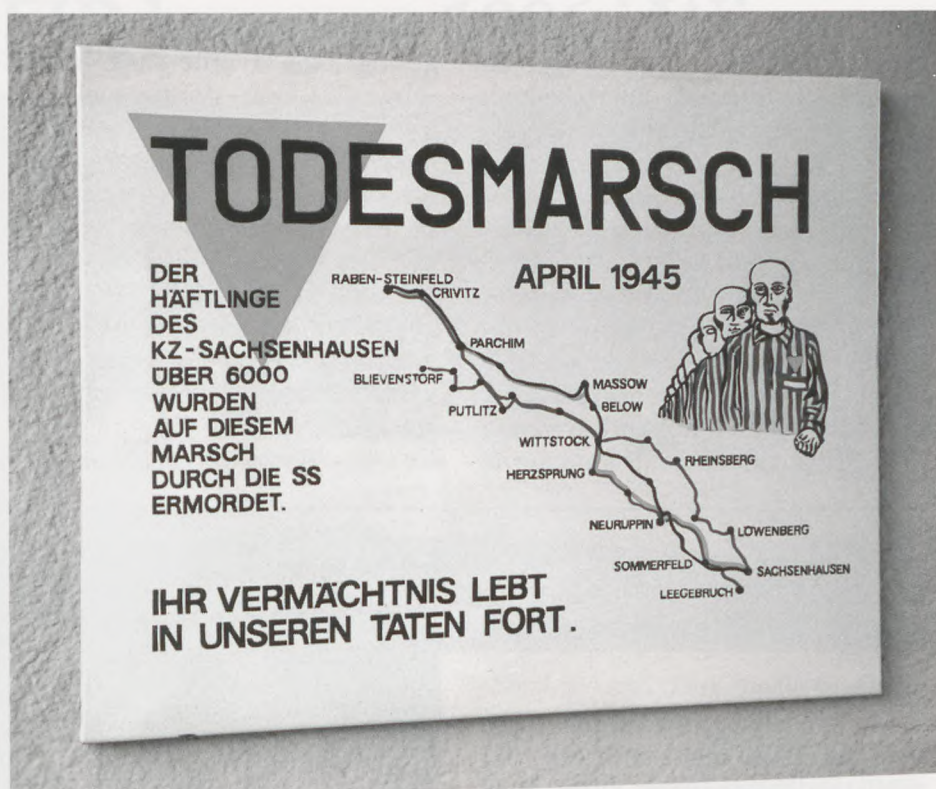
levnedsmidler (et brød og 250 g dåsepølse pr. person) fik de sidste intet (9). Men da rygterne om en evakuering i lang tid havde floreret i lejren, var der truffet tilsvarende forberedelser. Levnedsmidler var lagt til side og blev medtaget på marchen. I byggekommandoens smedje blev der fremstillet runde metalplader med fangenummer til alle kommandoens fanger til identifikation.

Udrustningen bestod i reglen af fangedragten, for det meste også af tæpper eller træsko, nogle bar kun fodlapper. Mange fanger medbragte ske, hjemmelavede knive, kogegrej eller dertil omdannede kar af metal eller aluminium, barbersager og endog mundharmonikaer (11). Men en del fanger rådede over næsten intet.

SS-bevogtningen af de enkelte kolonner blev allerede i lejren suppleret med tvangsudskrevne fanger. Der blev dannet en »Lager-Volkssturm« hovedsagelig af fængslede SS-folk og værnemagtsoldater, men også politiske fanger og såkaldte BV'er (Berufsverbrecher - med grønne vinkler) var en del af marchbevogtningen. De var udrustet med geværer uden ammunition. Om vagtmandskabets styrke er der for de enkelte kolonner afvigende angivelser (12). I hver kolonne måtte fangerne trække ladvogne med SS-ledsagernes oppakning.

De kaotiske forhold på vejene var et problem. Fangekolonnernes bevægelse besværliggjordes dels af de civilpersoner, der flygtede for den røde armés fremmarch mod Berlin og de østlige egne, dels af de tyske tropper, der samledes i nordvesten. Lejlighedsvist blev fangerne udsat for dybflugtsangreb af allierede fly. Mellem 15 og 40 km blev dagligt tilbagelagt. I et fugtigkoldt vejr med temperaturer omkring frysepunktet rastedes oftest under åben himmel, kun lejlighedsvist i lader (13). Organisering af mad og drikkevand blev det vigtigste problem.

En sammenfattende fremstilling af den angst og de pinsler, den enkelte led, er udelukket. Kun fangerens egen beskrivelse kan her for-

Mindeplade over Dødsmarschen i 1945. Opsat i Sachsenhausen den 20. april 1991.

midle indtrykket: »Kolonnen avancerede kun langsomt. Udhungrede, underernærede, syge, uvante med march efter langvarigt fangenskab, i træsko, iført den tynde hvid-blåstribede fangedragt slæbte kolonnen sig afsted« (14). »Efter nogle km faldt de første sammen. I begyndelsen bliver de understøttet og bragt videre af kammeraterne, efter at være faldet flere gange bliver det uoverkommeligt. Afstanden til kolonnens afslutning bliver større og større. De falder på knæ, river i faldet de to hjælpere med til jorden. Uden støtten bliver de liggende udstrakt på jorden. Det er to unge russere, afmagrede næsten til skeletter. En hæver hånden og trygler. Kammeraterne, som hidtil har understøttet dem, bliver af de ledsagende SS-folk jaget tilbage til kolonnen« (15). De, der på grund af sygdom, udmattelse eller underernæring ikke kunne klare marchtempoet, blev dræbt af SS-folk med nakkeskud. Andre blev straffet med døden for f.eks. forsøg på at forsyne sig med roer eller kartofler fra kuler eller med kødstykker fra døde dyr langs vejen (16). (IRKK-dokumenter 1947).

Med ligegyldig selvfølgelighed skød SS-folkene de fanger, der ikke

længere kunne gå. Dette selv for øjnene af RK-vidner, der fulgte kolonnen fra 22. april: »Den befalingshavende SS-mand, med hvem jeg netop talte, afbrød samtalen, begav sig til den sårede fange, skød ham og kom straks tilbage og fortsatte samtalen som om intet var sket«. Medlidenhed angives som mordmotiv ved mange SS-medlemmers egne fremstillinger af begivenhederne. Ved indvendinger fra RK-delegerede mod skydningen af 9 fanger svarede en SS-mand: »Det er dog stakkels mennesker, der er ganske uskyldige. Jeg kan da ikke ganske simpelt lade dem blive liggende i grøften« (17). Det kan ikke opklares, om der var givet befaling om at skyde fanger, der ikke længere kunne marchere, eller om vagtmandskabet handlede efter egen tilskyndelse og i overensstemmelse med egne norm- og værdiforestillinger. SS-folkene henviste som afslutning til en befaling fra kommandant Kaindl, der på sin side havde fået direkte ordre fra Himmler (18).

Befolkningen reagerede forskelligt på fangekolonnerne. Stedvist blev næringsmidler, først og fremmest drikkevand, stillet frem ved vejsiden (19). I enkelte tilfælde blev

fanger direkte understøttet i flugt og skjult i flere dage (20). Vidnesbyrd om éntydigt afvisende gestus eller ytringer er sjældent overleveret. »En ældre, mager mand og haltende lille bonde (...) står, støttet til sin møggreb ved stalddøren og ser på kavalkaden. Dog pludselig (...) vil han også yde sit bidrag til den allerede tvivlsomme sejr for Hitler-Tyskland. Han forhindrer med vold og trussel med møggreben de tørstige og »uværdige svære forbrydere« i at få en slurk vand« (21). For det meste mødte marchkolonnerne fuldstændig ligegyldighed.

Lejren i Belower Wald

Sandsynligvis blev der allerede den 23. april oprettet en ny »lejr« i Wittstock. Den såkaldte nye lejr i Wittstocker Byskov lå nær den mecklenburgske landsby Below og blev kaldt Belower Wald. Den bestod af et mindst 40 ha stort skovområde med bøge- og fyrretræer. SS-vagtmandskabet indkvarterede sig dels i de nærliggende landsbyer, Below og Grabow, dels i et hyrdehus, der lå overfor skoven. Kvinderne blev en kort tid anbragt i skoven, derefter i bondegårde i nærheden (22). Men om en lejr i almindelig betydning af ordet - med mulighed for at komme under tag - drejede det sig ikke. Tilsyneladende besluttede SS sig til i hast at trække fangekolonnerne sammen her. Denne pause kunne på den ene side lede til en nyorientering overfor den ændrede front, på den anden side opstod der en uoverskuelig situation på grund af den enkelte kolonneførers relativt selvstændige valg af marchrute. De fleste fangekolonner indtraf i skovlejren fra den 26. april. Til forskel herfra var der nogle, der blev ført forbi den »nye lejr« eller lejrede sig i nærheden af Wittstock.

Vage skøn antager, at mindst 16.000 fanger overnattede i skoven under åben himmel (23). »Tusinder og atter tusinder er allerede kommet før os og ligger her i denne uendelige skov i nødtørftigt indrettede hytter bygget af grene og løv« (24). Særlige problemer beredte fremskaffelsen af vand (25). Tilsyneladende tillod SS først efter nogen tid afhentning af vand i en nær-

liggende flod. Afsondretheden og ensomheden i skovlejren bidrog yderligere til at rygtet bredte sig, at fangerne skulle gå til af sult i skoven.

Selv om der i lejren forelå en situation, i hvilken hver fange måtte kæmpe for sin overlevelse, bliver der ofte berettet om stærk samhørighedsfølelse og gensidig understøttelse. De sidste krummer brød og andre levnedsmidler blev samlet og delt. Mange havde slæbt deres kammerater kilometerlangt og

delt den smule vand, de havde kunnet organisere undervejs. »Så megen elendighed, hjerteløshed, brutalitet, sult, afstumpethed, ondskab og kammeratskab vil jeg næppe nogensinde opleve igen,« sammenfattede den tidligere plejer i revideret (sygebarakken i Sachsenhausen) René Trauffler sine oplevelser (26). En situation med lignende ekstreme modsætninger som i skovlejren i Below er det knapt muligt at forestille sig. Den hollandske fange Piet Prins skildrer, at italienerne

om aftenen istemte kærlighedssange, og jugoslaverne sang frihedssange (27). Dog - der var mellem de forskellige grupper og blandt de enkelte fanger massive kontroverser. »Tyveri, røveri og slagsmål var på dagsordenen. Særlig om aftenen, når ildstederne måtte slukkes. (...) Hver gang når et sådant »indianerhyl« blev istemt, vidste man, at endnu en tyv var fanget og overleveret til den offentlige pryglejstits« (28).

(Fortsættes i næste nummer).

Tak til Anna-Lise Clausen

Helge Hansens tale ved Anna-Lise Clausens fødselsdagsreception

Kære Anna-Lise.

Først og fremmest vil jeg slutte mig til den store kreds, der ønsker dig hjerteligt til lykke på din fødselsdag - dernæst er det jo nu en kendsgerning, at du er ved at vende sidste blad i din Frihedsfonds dagbog.

En milepæl er nået, for dig - og for os.

I disse mange år er der sagt utallige smukke ord, ord som varmer, ord som man husker. Disse ord har været rettet mod Erstatningsloven - Europas bedste - de har været rettet mod Frihedsfonden, og de har - især - været rettet mod dig, som kontorchef for Frihedsfonden.

Alli vi, som er omfattet af loven, har til enhver tid kunnet hælde vand ud af ørerne hos jer, og det var en selvfølge, at I var der til at lytte - men sådan bliver det ikke mere.

Vi gamle fanger har før stoppet en lukning af fonden - vi stod sammen, som vi gjorde en gang for længe, længe siden. Men i dag, i dette såkaldt moderne samfund, i en tid hvor alting omsættes i penge, data og statistik, der er der ikke mere tid/råd til os gamle fanger - vi må sejle vor egen sø, resten af vor tid.

Vi ved godt, at verden er af lave i dag, med krig, ufred og magtbegær, ofte værre end dengang - vi ser det jo hver dag, og vor tid ligger jo mere end 50 år tilbage - men her er det vor tid og vort liv, det drejer

sig om.

Mange har glemt, og de yngre ved det ikke, men: selv om vi i modstandsbevægelsen kun var en ubetydelig del af 2. Verdenskrig, så var vi en medvirkende årsag til, at Danmark blev anerkendt som allieret nation - vi bevarede vor værdighed, selv om det kostede mange af vore kammeraters liv og førlighed - men du, Anna-Lise, du svigtede os aldrig, og jeg er sikker på, at vi, alligevel, altid vil kunne finde dig, hvis der er problemer, og det er der naturligvis stadig, i den korte tid vi har tilbage. De lukker ikke.

Hvad I tre piger har gjort for os, det kan der ikke takkes nok for - det kan ikke købes for penge.

Bernadotte og Jyllandskorpset reddede vore liv - dengang. Erstatningsloven gjorde det muligt for os - med alle vore særheder - at leve videre. I piger har forvaltet denne lovs rige muligheder med en forståelse og en kærlighed, som intetsteds findes magen til.

Det er sidste gang, vi er samlet her i disse hellige haller, men som der står skrevet: »Der er et liv efter dette«. Det gælder også for dig, Anna-Lise, og jeg vil - også på Neuen-gammeforeningens vegne - endnu engang takke dig - ja, det gælder naturligvis jer alle tre - for hvad I har gjort for os i alle disse år.

Jeg vil ønske dig alt muligt held og lykke i dit otium mange år fremover. Vi vil savne Fonden, og vi vil savne dig, Anna-Lise.

Landsforeningen af Sachsenhausenfanger udnævnte på Anna-Lise Clausens reception i anledning af hendes 60 års fødselsdag Anna-Lise til æresmedlem af foreningen som tak for hendes indsats for alle kammerater og hendes og Aksels trofaste fremmøde ved foreningens årsmøder. Der blev udtrykt håb om, at der findes en udvej for at knytte hende til Arbejdsskadestyrelsen i en slags konsulentstilling, både for Arbejdsskadestyrelsens og for foreningernes skyld.

Tak

Tak til alle jer, der mødte op for at fejre mig i anledning af min fødselsdag den 20. maj.

Tak for hver en gave, blomst og hilsen, og ikke mindst tak for hver en hyggelig og festlig stund.

Anna-Lise Clausen

Meddelelse

Som bekendt ophørte Frihedsfondens virksomhed den 1. juli 1996, og jeg skal derfor meddele, at jeg fra 1. januar 1997 starter som konsulent i Arbejdsskadestyrelsen.

Kontortid, telefon o.s.v. vil senere blive meddelt i bladet.

Anna-Lise Clausen

FIR kongres 1996 i Wien

Wien den 22.-23. juni 1996. Fred Dellheim, Tyskland, gen.sekr. Osker Wiesflecker, Østrig, præsident Alix Lhote, Frankrig, sekr.prof. Ilja Kremer, Rusland.

Fédération Internationale des Résistants afholdt sin 12. kongres i Wien 22. og 23. juni 1996.

Blandt repræsentanter fra i alt 15 lande var foruden den danske afdelings bestyrelse tillige repræsentanter for en del af de danske foreninger, der er tilsluttet FIR: Gestapofangerne, Sachsenhausen, Hørsrød, Stutthof, Spaniensfrivillige, Erhvervshæmmede Kbhvn, Theresienstadt.

Der var deltagere fra Tyskland, Østrig, Belgien, Bulgarien, Cypern, Frankrig, Grækenland, Holland, Ungarn, Israel, Kasachstan, Rus-

land, samt observatører fra Jugoslavien og Buchenwaldkomiteen. Derudover var en journalist fra Tyskland og Leif Larsen fra Danmark.

Kongressen åbnedes af den franske præsident Lhote, der udtalte mindeord om de kammerater, vi havde mistet siden sidste kongres. Sekretær Oskar Wiesflecker aflagde en grundig beretning om det arbejde, der er udført, ikke mindst på internationalt plan, hvorefter generalsekretær Ilja Kremer talte om FIR's stemme i den verden, der ændrer sig.

Den afgående vicepræsident Helge Kierulf sammen med den kommende Villy Mørk Jensen og Dagmar Mørk Jensen.

De enkelte lande berettede om udviklingen i deres land, ikke mindst med henblik på kampen mod neonazismen. Så på trods af, at der på forhånd havde været frygt for, at man af økonomiske og helbredsmaessige grunde blev nødt til at stoppe arbejdet, så var der enighed om, at der var så stort et behov, at man måtte finde finansiell mulighed for at fortsætte, og da nogle lande jo p.t. har meget store økonomiske problemer, blev der opfordret til, at de, der kunne, ydede et ekstra bidrag. Det blev betragtet som væsentligt, at de forskellige nationale forbund alt efter stemningen i hvert enkelt land fandt udvej for at inddrage de næste generationer i arbejdet. I den forbindelse søger Holland i 1997 at få indkaldt til et synposium i Amsterdam i fortsættelse af de allerede afholdte.

Der var genvalg af præsident og sekretariat samt af 11 vicepræsidenter. Fra Danmark afløste Villy Mørk Jensen Helge Kierulff, der ikke mener, kræfterne slår til længe.

Der vedtoges flere resolutioner om aktuelle emner, såsom mindretalsbeskyttelse, og åbning af arkiverne i Arolsen over folk, der forsvandt i lejrene. I dette arbejde bliver Leif Larsen inddraget. Samt om bekymring over udviklingen i Mellemøsten. Endelig om at FIR's arbejde vil koncentrere sig om at støtte de internationale organisationer ikke mindst NGO-erne (de ikke statslige), i arbejdet for hjælp til gamle fanger, der ikke alle steder har en lovgivning, der blot ligner den danske, og aktivering af de næste generationer i arbejdet mod neonazisme.

På kongressen var der en livlig diskussion og gensyn med gamle kammerater, så præsidenten kunne slutte en god kongres med at rette en særlig tak til Helge Kierulff, Danmark, for hans mangeårige arbejde for international forståelse.

Resolutionsteksterne og udføreligt referat vil foreligge i sommerens løb og kan af interesserede rekvireres hos FIR's danske sekretær.

Villy Mørk Jensen
Damm's Teglgård 20 1.th.
6200 Aabenraa

FIR hædrede Bernadottegården

På 52-års-dagen for Hvidsten-gruppens henrettelse

Bernadottegården i Hadsund, som altid har været et godt sidste tilflugtssted for en række gamle modstandsfolk, og hvor der faktisk bor flere fhv. modstandsfolk end nogensinde, oplevede lørdag den 29. juni igen en smuk festdag. Her forstås man nemlig at samles kammeratligt og hjertevarmt. Anledningen denne gang var, at FIR, den internationale fangeorganisation ville smykke stedet med en plade.

Til festen havde man indbudt nogle gamle fanger fra flere steder i landet. Dels et par efterkommere fra Hvidstengruppens familier, dels fx Gestapofangeforeningen i Randers, dvs. folk fra Randers, Grenå og opland.

Der blev indledt kl. 12 med en 1. klasses frokost. Her bød den 75-årige beboer, maskiningeniør Per Madsen, velkommen. Og man sang et par sange, bl.a. »I Danmark er jeg født«.

Efter spisningen skete afsløringen af mindepladen, som blev opsat på bolig nr. 79, udvendigt. Her bor den 80-årige Marie Andersen, enke efter møller Henning Andersen, Hvidsten Mølle. Hun er den yngste af enkerne. Og en af de første, som i sin tid flyttede ind her. Da hendes mand blev anholdt af

Gestapo fra Århus, havde parret to små piger, og endnu er barn var godt på vej. Det blev også en pige, men først født efter at Henning A. var henrettet. Det kan nævnes, at der endnu lever to enker: Rigmor Kjær i Hvidsten, ikke langt fra Mindelunden, og så Augusta Iversen, Randers, enke efter dyrlæge A. Iversen, Spentrup, og 88 år.

Ved afsløringen talte en af de gamle modstandsfolk, Villy Mørk Jensen, tidligere Thisted, nu Aabenraa. Han er dansk vicepræsident i FIR. Han nævnte, hvordan man her på 52-års-mindedagen ville opsætte denne plade fra den internationale fangesammenslutning FIR. Den skal være med til at minde om den tid, så den slags ikke sker igen. Der har nylig været kongres i Wien med deltagere fra 15 lande, og man vedtog at gøre alt for, at ungdommen ikke glemmer kampen mod nynazisme og racisme.

Villy Mørk Jensen havde også en check på 5.000 kr. med fra FIR til beboerne på Bernadottegården.

Bagefter havde Peder Søegaard, også FIR-medlem, København, ordet. Og Else Drejer, Hørsholm, bragte en hilsen fra to, som ikke kunne komme selv, Helge Kierulff, nu 85 år, og Willy Karlsson.

Afsløring af mindeplade - skænket af FIR - på bolig nr. 79, hvor Marie Andersen bor. Vicepræsident i FIR Villy Mørk Jensen (med ryggen til) og Marie Andersen.

På Bernadottegårdens vegne takkede formanden for bestyrelsen, fru Ellen Otte, Als. Hun er fra 1942 og smedemesterkone på egnen. Vi takker FIR for gaven og pladen, som vi vil værne om.

Den officielle del af programmet sluttede med, at man sang Blichers »Jyden, han er stærk og sej«.

Johs. Rasmussen

Glade beboere og gæster overværer denne store begivenhed.

Storslået møde i USA

Krigssejlergruppen 1939-1945 havde et storslået møde i New Jersey USA fra 31. maj til 2. juni 1996. Fra Danmark var vi 19 med hustruer og enker, de 7 fra Skoleskibet Danmark 1939/40 - de fik et tilskud fra Frihedsfonden på 5.000 kr. til rejsen, en arv fra en skoleskibelev. Vi var sammen med over 100 krigssejlere, og det var festlige dage. Her kan det tilføjes, at vi havde alle sejlet under krigen med A.P. Møllers skibe, og vi søgte Mærsk Mc-Kinney Møller om et tilskud, men svaret var nej, så også Møller har glemt os søfolk. Vi mindes dog stadig dem, der gik ned med rederiets skibe. Frihedsfonden søgte vi ikke, de gav bare. Rejsen for os fra Danmark løb jo let op i 10.000 kr. pr. person, og alle er vi krigsveteraner og ingen under 70, de fleste invalide fra krigens tid.

I New York blev vi modtaget af en dansk krigssejler bosat i NJ USA.

Da vi kom til »Red Roof Inn« i Edison NJ mandag den 31. maj ved middagstid, startede de glade dage. En middag, nærmest i Picnic Style i »Danish Home« over for vores hotel. Næste dag på en bustur og sejltur i New York og så en middag på »Danish Athletic Club« med

både taler og danske sange. Om søndagen blev der fejret dansk Grundlovsdag på »Danish Home for the Aged« i Croton-on-Hudson, NY. Hovedtaleren var Per Arnoldi, men også krigssejleren Axel Stampe Munck fra New Jersey talte. Her var hele parken fyldt af danskere, bosat i USA, samt de mange krigssejlere. Der var musik, også jazz, sang og dans af Annie galles Dance Co. Om aftenen middag på »Clarion Hotel« i Edison.

De næste dage mange ture i omegnen, hvor der for kort tid siden blev afsløret et moderne monument i Edison NJ for de afdelinger, der havde været med under krigen, hvor også handelsflåden var repræsenteret. Her mangler vi meget i Danmark, men vi har dog ankeret i Nyhavn.

To af os tog til San Francisco CA for at besøge en krigssejler, der er bosat i Redwood City. Han kunne ikke, grundet sin invaliditet, komme til vores samvær 5. maj 1995 i København. Igen, krigen har sat sine spor i alle af os. Det burde hr. Møller også tænke på - hans fader gjorde det.

*Bent Ørberg
fhv. krigssejler*

Tak til Danmark

I et brev til Bent Ørberg fra en krigssejler i Ohio, USA, skriver han bl.a.:

»Endvidere, tillad mig at indskyde en dybfølt mening om, at det danske samfund må hyldes for, at det har påtaget sig ansvaret for at yde understøttelse til efterladte enker af krigstidens ofre, såvel som at yde bistand til overlevende søfolk og fiskere. Det frembringer ubestridt en oprigtig følelse af påskønnelse og taknemmelighed over, at den danske stat påtog sig dette store ansvar i stedet for bare at lade det blive overset og glemt.«

Lelah og Svend

Danske krigssejleres sammentræf i USA

Omkring 100 krigssejlere, hustruer og enker mødtes til et 4 dages sammentræf i Edison i New Jersey. Omtrent en trediedel kom fra Danmark for at deltage, desværre var der mange, som intet vidste. Flere var fra Californien og Florida.

Festlighederne begyndte med en picnic på det Danske Alderdomshjem i Edison den 31. maj. Næste dag var der udflugt til Frihedsgudinden og til Ellis Islands. Om aftenen var der middag på den Danske Idrætsklub i Brooklyn. Det var et sted, hvor mange danske kom under krigen, og havde man ikke penge fik man kredit.

Søndag den 2. juni gik turen til

det smukke danske alderdomshjem i Croton-on-Hudson, hvor dagen blev fejret med taler og musik og underholdning. Captain Axel Munch, som sammen med en lille gruppe krigssejlere fra omegnen havde arrangeret denne tur, blev hædret med en plaque. Slutningen var en fin middag på Hotel Clarion i Edison.

Dette træf var muligt, fordi der nu er en liste, lavet i USA, over de krigssejlere, der stadig er hos os. Det er planlagt, at et lignende sammentræf vil blive lavet en gang om året, det næste bliver sikkert i Californien eller i Florida. Til næste træf vil man sørge for, at alle i Dan-

mark er informerede.

Som mange ved, blev Danmark besat på få timer og havde derfor ikke en regering i eksil som de andre besatte lande. De danske skibe, der var udenfor Danmark, kom under Panamas, engelsk eller amerikansk flag. 6.000 danske sømænd bemandede disse skibe, og 2.000 satte livet til. De skibe, der var under engelsk flag, fik i julen 1943 lov til igen at føre Dannebrog, takket være det arbejde modstandsbevægelsen og danske sømænd havde udført for de allierede. Ved invasionen af Normandiet var 5% af invasionsflåden under Dannebrog.

Erik Kragelund

Krigssejlere ved Mindeankret i Nyhavn den 7. maj 1996.

Tur til København

Tirsdag den 7. maj havde Krigssejlerens Veteranforening arrangeret en tur til København, hvor mødestedet var Frihedsmuseet. Der var som sædvanligt mødt mange, og efter en rundtur på museet gik vi ned til mindeankeret i Nyhavn og lagde en krans og mindedes dem, der ikke kom hjem.

Den 5. maj havde forskellige foreninger lagt krans, bl.a. Københavns Skipperforening, Farvandsdirektoratet, Frihedsfonden, Maskinmesterforeningen og Den danske Soldaterforening.

Efter kransenedlægningen gik hele selskabet hen og spiste frokost sammen. Det var hyggeligt, og efter et par timer skiltes vi. Nogle skulle med tog, og andre slentrede tilbage til Nyhavn og forbi ankeret endnu engang. Der var også kommet sol på himlen, så med lidt god vilje kunne vi sidde udenfor og nyde livet samt et enkelt glas, før vi sagde farvel og på gensyn.

Forsinket grundlovsfest

Det blev et dejligt »gensyn« på Bernadottegården den 8. juni, hvor L.E.T., Sjællandsafdelingen, holdt en forsinket grundlovsfest.

Mogens Henrik bød os alle velkommen, og efter et par praktiske oplysninger spiste vi en dejlig frokost, som personalet i køkkenet havde stået for. Alt var lækkert, endnu engang tak.

Der blev også denne dag taget

afsked med Annalise Clausen, men heldigvis ikke farvel. Dagen sluttede med Frihedssangen, og alle var enige om, at det havde været en god dag.

Hilsen fra deltagerne fra Korsør.

B.L.

Sammenslutningen
af Erhvervshæmmede
fra Frihedskampen

Generalforsamling

Torsdag den 9. maj afholdt vi i Århus vores årlige generalforsamling, hvor vi var godt 50 medlemmer samlet. På mødet blev det besluttet, at bestyrelsen kun skal bestå af 5 medlemmer, og da Brune Bødker ikke ønskede genvalg og Verner Christensen gik af på grund af sygdom, blev følgende valgt: formand Wilfred Thomsen, kasserer Carlo Hansen, sekretær Einer Sørensen. Endvidere Tue Andersen og Bjarne Christensen. Som suppleanter valgtes Knud Poulsen og Erik Bjørn Nielsen.

Efter generalforsamlingen gik vi til de festligt dækkede borde, hvor vi tilbragte et par timer med god mad og hvad dertil hører, både til halsen og maven. Efterpå fik vi et par hyggelige timer med dans og kaffe, alt i alt en herlig dag, hvor alle lovede at komme igen, når vi holder vores 29. august fest. Datoen bliver torsdag den 5. sept., så på glædeligt gensyn også til dem, der gik glip af denne fest.

Einer

Buchenwald-
klubben

Stiftelsesfest

Så skal vi igen mødes til nogle timer i kammeratligt samvær. Det sker til klubbens stiftelsesfest, der afholdes torsdag den 19. sept. kl. 18 i Rigspolitiets kantine, Mitchellsgade 19,5., København V, hvor vi samles om et måltid bestående af gammeldags oksesteg med diverse grønsager, kartofler og skysovs, og til dessert is med frugter. Bagefter kaffe og småkager. Drikkevarer kan købes til moderate priser.

Pris for deltagelse i middagen er 150 kr. pr. person.

Efter spisningen hygger vi os i kammeratligt samvær og danser til Poul Ebbes dejlige musik indtil midnatstid.

Tilmelding inden 3. sept. er nødvendig, og den sker ved, at man på girokonto 617 60 03, Buchenwaldklubben v/ Ernst Steen, Vendersgade 6,4, 1363 Kbh. K., indbetaler beløbet for det deltagende antal personer.

Prøv at overholde tilmeldingsdatoen.

*Med venlig hilsen
Festudvalget*

PS: Vi benytter lejligheden til at meddele, at der endnu er en del ledige pladser på vores tur til Sønderjylland i dagene 26.-30.8. 1996. Turen er omtalt i »Modstandskampen 1940-45«, nr. 2/1996.

Evt. interesserede kan tilmelde sig ved henvendelse til Georg Andersen, Kongshaven 42A, 2500 Valby, tlf. 3617 4788.

Da sidste nummer af bladet udkommer i november måned, bedes de, som ønsker julehilsener med, indsende disse senest den 1. oktober til Dagmar Mørk Jensen. Adressen findes side 2 i bladet.

Red.

Klip fra aviser og blade

Fyens Stiftstidende den 26.5.1996

Amerikansk nynazist for retten i Tyskland

Den amerikanske nynazist, der blev anholdt i Danmark og udvist, skal for retten på torsdag. Han har siden '73 ledet en propagandacentral og drevet gæk med tysk og amerikansk politi.

Af
PETER SCHÄFFER
Ritzaus Bureau

BONN - Landsretten i Hamburg indleder torsdag under store sikkerhedsforanstaltninger straffesagen mod den 42-årige amerikanske nynazist, Gary Rex Lauck, der er anklaget for folkehetz og 37 andre strafbare forhold.

Den tyske straffelov åbner mulighed for i de omhandlede forhold at idømme op til fem års fængsel.

Gary Rex Lauck, der siden 1973 har ledet en nynazistisk propagandacen-

tral i Lincoln i den amerikanske stat Nebraska, blev anholdt i Danmark hos nynazistiske venner på en international arrestordre i marts sidste år, og blev efter et længere ophold i Arresthuset i Roskilde udleveret til retsforfølgelse i Tyskland.

Forbudt propaganda

Han leder den nynazistiske organisation 'Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei/Auslands- und Aufbauorganisation' (NS-DAP/AO), som er forbudt i Forbundsrepublikken, men som gennem en snes år har forsynet tyske meningsfæller med tonsvis af propagandamateriale.

En stor del af dette materiale er blevet distribueret til Tyskland af danske nynazister.

Gary Rex Lauck har i en årrække været redaktør af det nynazistiske og racistiske tidsskrift NS-KAMP-

FRUF, der udkommer hver anden måned i et oplag på 20.000 eksemplarer. Det er forbudt i Tyskland, men kan læses af interesserede på det verdensomspændende Internet.

KZ-lejre igen

Siden udleveringen fra Danmark har Gary Rex Lauck siddet fængslet i Hamburg, hvor han har kunnet overveje nogle af sine umisforståelige udsagn:

- Først skal tyrkerne jages hjem, og hvis det ikke går hurtigt nok, så bliver de skudt.

- Derefter er det de liberales tur. De går jo ind for raceblanding, så dem sender vi til Afrika.

- Der bør heller ikke mangle hverken KZ-lejre og gaskamre af hensyn til 'den historiske retfærdighed'. - Det generer ikke mig, at så mange jøder mistede livet under Hitler. Det, der generer mig, er, at der er så mange tilbage'.

Fyens Stiftstidende 7.5.1996

Krigsforbryder udvises

BOSTON: Aleksandras Lileikis, en 88-årig amerikansk pensionist, mistede fredag sit amerikanske statsborgerskab og kan se frem til at blive udleveret til Litauen, fordi USA's myndigheder mener, at han som sikkerhedschef i Vilnius fra 1941 til 1944 var medvirkende til drab på tusindvis af jøder. Myndighederne mener, at Lileikis som chef for Vilnius' hemmelige politi stod bag anholdelser af jøder. Der boede omkring 60.000 jøder i Vilnius ved Nazitysklands invasion i 1941. Der var kun 500 tilbage, da den røde hær genindtog Vilnius i 1944. (Reuter)

Nogle lande gør - åbenbart - mere ud af at straffe KRIGSFORBRYDERE end Danmark. Jævnfør SS Kamm.

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende 25.5.1996

KZ-lejren i Dachau på vej mod forfald

Bevilling: Museet ved den tidligere KZ-lejr Dachau trænger til renovering. Men Bayerns delstatsregering holder sig tilbage med bevillinger.

Af OLE BANG NIELSEN

DACHAU

Regeringen i delstaten Bayern tøver fortsat med at bevillige 11 mio. D-mark (ca. 42 mio. kr.) til en tiltrængt renovering og udbygning af museet og mindesmærket ved den tidligere nazistiske koncentrationslejr Dachau udenfor München.

Den konservative bayerske ministerpræsident Edmund Stoiber lovede ved 50-års højtideligheden sidste år for amerikanske soldaters befrielse af Dachau i april 1945, at Bayern-regeringen nok skulle finde pengene. Men siden er

der sket meget lidt.

Dachau-lejren er på grund af sin nære beliggenhed kun små 30 kilometer fra München en af de mest besøgte tidligere KZ-lejre i Tyskland. Alene sidste år kom der 600.000 besøgende - heraf mange udlændinge.

Det bayerske kulturministerium står for bevillinger og drift af lejren og det nærliggende museum, der meget tydeligt bærer præg af årenes slid.

Kun cirka halvdelen af museet er i øjeblikket åbent, fordi resten i årevis har trængt til istandsættelse. Kun en enkelt af lejrens barakker er åbnet for de besøgende, der kun får et overfladisk indtryk af, hvordan det var at leve og overleve i koncentrationslejren.

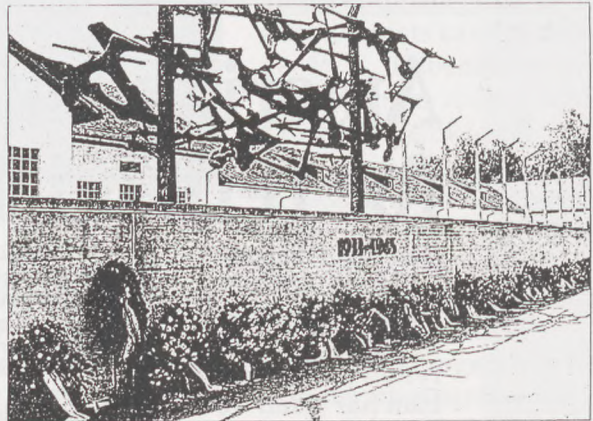
Der er opstillet planer om at udvide udstillings-arealeret, men det bayerske kulturministerium har indtil videre ikke reageret på ønsket. Også behovet for flere medarbej-

dere ved museet og indkøb af computerudstyr til en mere omfattende registrering af de mange tusinde, som sad fanget eller døde i lejren, er indtil videre blevet ignoreret af det bayerske kulturministerium.

»Det står stadig ikke klart, hvornår vi får en endelig melding«, siger Barbara Distl, leder af museet i Dachau. Men hun håber stadig på, at Bayerns regering vil leve op til Stoibers ord og stille de nødvendige midler til rådighed.

Østtyske lejre er velholdte

Vedligeholdelsen af de tidligere nazistiske koncentrationslejre - hvoraf de største i Tyskland er blevet omdannet til mindesmærker - ligger hos de enkelte delstater, hvor lejrene er placeret. Men delstaterne har indtil videre grebet opgaven meget forskelligt an. Mens lejrene i Østtyskland

Dachau nær München er en af de mest besøgte KZ-lejre i Tyskland. Men kun halvdelen af lejren er åben, fordi resten trænger voldsomt til istandsættelse.

generelt er velholdte og pænt bemandet, kniber det mere med dem, som ligger i Vesttyskland. Buchenwald-lejren i det østtyske Thüringen - hvor blandt andet mange danske politibetjente sad som fanger i vinteren 1944/45 - har fået pæne bevillinger fra delstatsregerin-

gen, selv om Thüringen hører til en af Tysklands fattigste delstater.

Dachau-lejren blev oprettet allerede i 1933 kort efter nazisternes magtovertagelse og blev i første omgang brugt til politiske fanger. I 1938 blev den udnevnt til at være »mønster-lejr«, og vagtperso-

nale til andre KZ-lejre blev »uddannet« i Dachau. Under krigsårene blev jøder og modstandsfolk fra især Syd-europa og Frankrig sendt til lejren, der dækker et område på 250 gange 600 meter. I alt 206.206 fanger sad i de 12 år som fanger i Dachau. 31.591 af dem døde.

Politiken 5.5.1996

Jagt på kz-ofres penge

Schweiziske banker lempet endelig på hemmelighederne

Af Jacob Bjerg Møller, Washington

Jødiske organisationer har i årevis kæmpet for at få schweiziske banker til at åbne for arkiver og bankkonti, så man kan spore de millionbeløb, som jødiske ofre for nazismen deponerede, inden de blev udslettet i KZ-lejrene.

Under henvisning til de schweiziske regler om bankhemmelighed har bankerne hidtil konsekvent nægtet at medvirke til en eftersøgning.

Men nu har repræsentanter for bankerne og de jødiske organisationer indgået et kompromis i New York. Og for første gang i et par menneskealdre vil der blive lirket lidt ved de schweiziske bankhemmeligheder.

En kommission, der repræsenterer begge parter i sagen, vil få adgang til arkiver og oplysninger om konti, der har ikke har udvist bevægelser siden 1945.

Mange konti

Jødiske organisationer med World Jewish Congress i spidsen har anslået, at jøder, som senere blev Holocaust-ofre, kan have indsat op til syv milliarder dollar i de schweiziske banker. Tyske og østeuropæiske jøder søgte nemlig igennem 1930'erne og indtil begyndelsen af 40'erne at sikre deres formuer, da de følte nazisternes net stramme sig om dem.

Mange konti blev oprettet op hemmelige mærker og kontonumre, som forsvandt, da familieoverhovederne om-

kom i udryddelseslejrene. Overlevende pårørende og arvinger har derfor ikke kunnet få adgang til deres retsmæssige egendom.

Strid om beløb

Det skal kommissionen nu råde bod på. Og i de tilfælde, hvor de retsmæssige arvinger ikke kan findes, så vil pengene blive udbetalt til godtgørende formål, hedder der i den nye aftale.

De schweiziske bankorganisationer har i årevis bestridt de tal, som jødiske organisationer har anslået.

Bankfolkene hævder, at deres interne undersøgelser har godtgjort, at der kun er tale om 7-800 konti med et samlet indstående på omkring 35 millioner dollar.

Lad det ikke ske!

Selv om penge ikke er alt, må der her udvises anstændighed.

Onsdag den 14. august fylder en kendt modstandsmand i det nordjyske, maskiningeniør Per Madsen, Bernadottegården i Hadsund, 75 år.

Per Madsen er sønderjyde, fra Vojens. Han fik lavet en bevæbnet militærgruppe på sin egn, en af de første i Sønderjylland. Men man nåede ikke at foretage sig ret meget, før lynet slog ned. Den 6. juni 1944 blev han og flere andre anholdt i Vojens. Af det berygtede sydjyske Gestapohovedkvarter, nemlig på Staldgården (Koldinghus) i Kolding. Siden gik det til Horserød, så Frøslev. Og 15. september 1944 kom Madsen med på den første KZ-fangetransport til Neuengamme ved Hamburg. Her var han, til Bernadotte-aktionerne fik frelst mange danskere og nordmænd ud af Hitlers helvede.

Efter besættelsen, som havde taget hårdt på Per Madsen, fysisk som åndeligt, gik der fem år, før han rigtigt fik taget sig sammen. Han begyndte 1951 at læse til maskiningeniør. Og i 1954 fik han eksamen og gik i gang for fuld kraft. Mange år, frem til sin pensionering, var han på Midtkraft i Århus.

Han er stadig medlem af Gestapofangerne i Århus-afdelingen og med i De Erhvervshæmmede, hvor han nu hører under Aalborg-afdelingen. Han og hustruen Dorthe flyttede for 6-7 år siden ind på Bernadottegården i Hadsund, hvor de

har befundet sig godt, og hvor han er en slags tillidsmand for de mange gamle modstandsfolk på stedet. For et års tid siden var han alvorligt syg, men nu er han i fuldt vigør igen, hvad man også bemærkede ved den fest, man holdt på 52-årsdagen for Hvidstensgruppens 8 henrettelser, nemlig den 29. juni 1996. En af de tilbageblevne 3 enker, Marie Andersen, 80 år, bor på Bernadottegården og er ved godt mod.

Johs. Andersen

Forbrydelsen Neungamme

*Curie Haus Processen
Nielse Bonnesen
Udgiver: A.O.F.
128 sider (illustreret).*

Hvorfor er denne proces så lidt omtalt i efterkrigstiden? En forklaring kunne være, at den fandt sted samtidig med Nürnberg - krigsforbryderprocessen mod de største krigsforbrydere i Tyskland. En anden forklaring kunne være, at den kun handlede om én KZ-lejr - Neungamme. Det er derfor, vi nu så mange år efter må takke AOF for, at det alligevel blev gjort.

Anmelderen vil ikke gå ind i, hvad den almindelige danskers opfattelse af en KZ-lejr er. Det er - og må være - præget af film og fotooptagelser fra lejrenes befrielsesdage og senere af de beretninger, der både menneskeligt og skriftligt af danske fanger er blevet beskrevet på glimrende vis.

Det bogen imidlertid viser helt tydeligt, er forskellen på diktatu-

rets »retsstat« og den demokratiske stats retsprincipper. Selv om domstolene ikke havde det lovgrundlag, der er almindeligt i en retsstat, tillempede sejrherrene et lovgrundlag, hvorefter de 15 anklagede kunne dømmes, så vi også i senere tider moralsk kunne stå inde for dommene. Dette viser bogen på forbillidlig vis. Forfatteren går ind i en spekulation over, om han kunne skrive bogen ud fra det han har kunnet læse af retsskriverne. Løgn eller sandhed? Det er vidneudsagn i en retssag, som læseren selv må tage stilling til.

Tegningerne og fotografierne er en så god dokumentation af tilværelsen i en KZ-lejr, at de sammen med den forklarende tekst må give alle - med blot et nogenlunde forhold til FN's menneskerettigheder - forståelse for hvad et nazistisk diktatur gør mod mennesket. Og dets selvværd.

Læs - husk!

Kaj Christensen

Regnbuebroen

*Henning Hall
Århus Byhistoriske Udvalg
215 sider, rigt illustreret, kr. 250,-*

En dejlig ærlig bog, for den der husker. Et solidt stykke lokalhistorie. Næsten dybt poetisk beskrives Århus' nordre bydel - Trøjborg (hvor så mange modstandsfolk stammede fra) - så man genkalder sig hverdagen fra »dengang« - 1936-1946.

Man lever med i en pur-ungs historie, hvor man får mange »kig« ind i det daglige liv, familien, naboerne, og ind i det der optog alle: krigen. Derigennem bliver det en historieskrivning, der genkendes af alle danske der levede dengang - ikke blot århusianere.

Ca. halvdelen af bogen beskriver teenagerens oplevelse af selve besættelsen på godt og ondt: varemangel, bombedage og -nætter, algang og -sang, nazisympatisører, spirende modstand, besøg af Arne Sørensen, Schalburgtage og befrielse. Kort og godt hverdagen, som de fleste oplevede den. Kun forfatterens alder (f. 1929) hindrede ham i

aktiv deltagelse i illegalt arbejde, får man indtrykket af.

Det er fascinerende at genopleve hændelser, man selv har kraftige minder om, f.eks. den 9. april, endda på samme skole, hvor kongens og statsministerens appel – om at »bevare ro og orden«, »i disse for vort land så alvorlige tider« – var klæbet på murene. Næsten ufatte- ligt, at man havde nået at affatte teksterne, trykt plakaterne, opsat dem allerede før kl. 8.30 – to-tre timer efter det tyske overfald / den danske overgivelse. Samtidig med, at fjernskriver, telefon m.v. var af- brudt!

Man får også et sympatisk billede af metodist-menigheden. En ret ukendt verden åbner sig uden store falbelader, i et par velskrevne kapitler, præget af en – hvad der gæl- der alle afsnit, emnet uanset – skarp iagttagelsesevne.

En særdeles vedkommende, varm, vidende og – på sin vis – også »pudseløjerlig« skildring, der giver anledning til moro og efter- tanke. Et godt spejlbillede af ens egen barn- og ungdom. Værd at læ- se!

Holck

Hjemmetyskere og andre nazister

H. Skov Kristensen og Inge Adriansen: »Als og Sundeved 1940-45«. 304 sider. 198 kr.

Det er et meget spændende projekt, lederen af Frøslevlejrens og Røde Kors museet i denne lejr, sammen med lederen af Sønderborg Slots museum, Inge Adriansen, her har præsteret.

For det første får vi et grænsepo- litisk bidrag fra disse mærkelige år. For det andet giver det et vue over den tid, som den tog sig ud mange andre steder i Danmark. Hjemme- tyskerne havde sluttet godt op bag nazismen, og skete det ikke hurtigt og villigt nok, stod lederne bagved og uddelte »næser« og alvorlige trusler. Bagefter, altså efter 5.5.1945, var der nok en og anden i de kredse, som fortrød bittert. Og mange danske og tyske nazister i grænselandet var også rasende ef-

ter de domme, de nu fik. Men de fleste havde håbet på og kæmpet for, at Hitler-Tyskland skulle sejre. Så må man også tage de eventuelle klø.

Allerede 9.4.1940 flagede hjem- metyskerne mange steder med tysk naziflag og begyndte at optræde provokerende overfor danske na- boer. Lad os tage nogle enkelte ek- sempler. Dybbøldagen 18.4.1944 blev den værste strid mellem vær- nemagten og andre tyskere, og så Sønderborgs almindelige danske befolkning. Man kaldte det lige- frem »folkestrejken«. Dagen før skød en tysk minestryger en bri- santgranat af fra forkanonen, da man lå nord for broen og ventede på gennemsejling. Flere tilfældigt passerende på broen blev ramt. Ja, en mand døde, inden han var ble- vet bragt på sygehuset. Folk var ra- sende. Tyskerne skød sommetider mod broen for at slippe hurtigt igennem, skønt der var bestemte tider for alting.

Om aftenen udsendte man ille- galt en duplikeret skrivelse om at lukke alt i byen dagen efter. Det skete også. Kun posthuset holdt åbent. På Dybbøl Banke samledes op mod 400 til kransenedlægning på selve Dybbøldagen. Men tysk militær generede dagen igennem flere gange demonstranter, ja end- da to ligtog. Det ene med den mand, de selv havde dræbt dagen før. Ham, der var chef på den tyske minestryger, kaptajn von Kamptz var ham, der siden kom til Born- holm og dér ikke ville overgive øen til russerne. Altså en hård nazist. I Sønderborg var tonen hadefuld mellem danske og tyske resten af besættelsen.

November 1942 blev Sønder- borgs danske garnison af tyskerne beordret væk til Fåborg. 6.10.1944 blev bl.a. forstander Johanne Han- sen, Als Husholdningsskole, an- holdt. 12.1.1945 blev løjtnant Mo- gens Dyre (efter krigen i en af chef- posterne på Danfoss) og Ejnar Hau- berg, Tandslet, sendt til Neuen- gamme. Så sent som 5.5.1945 blev 11 tyske marinere henrettet i Søn- derborg, fordi et par krigsgale ty- ske marineofficerer så oprør alle- vegne.

Efter 5.5.1945 kom så det store opgør. Da der langtfra var plads nok til de internerede i den tidlige- re Frøslevlejr, nu omdøbt til Får- huslejren, ja så tog man bl.a. Søn- derborg Slot ind til at opbevare ar- restanter. Det kan nævnes, at ca. 3.000 fra mindretallet blev dømt. Og nogle blev interneret en tid, uden at få dom. Mindretallet ud- gjorde, kvinder og børn indbefat- tet, ca. 30.000 personer. Især var det mænd mellem 18 og 50, der blev tiltalt. I hele Danmark blev ca. 13.000 danskere dømt som forræd- dere. Det vil sige, at knap 25% kom fra det tyske mindretal i Nordsles- vig. Af hjemmetyskerne blev 2.150 dømt for krigstjeneste af forskellig art. Heraf 901 alene som medlem af Waffen SS. En del dømt for en slags »hjemmeværnstjeneste«. Nogle be- skyttede med våben i hånd virk- somheder, der arbejdede for ty- skerne.

31 dømtes for stikkeri. Og 700 som værnemagere. Hertil kommer spioner, som var i gang allerede in- den 9.4.1940. Og der var mindretal- lets ledere, som betragtedes som »højforræddere«. Fronttjeneste gav i snit 1 års fængsel. Forrædderi der- imod op til 18 års fængsel. En af grundene til, at danske myndighe- der internerede så mange, ikke bare i grænselandet, men over hele Dan- mark, var, at man ville undgå be- folkningens vrede og selvtægt. I Frankrig vidste man, at der blev skudt mellem 30.000 og 70.000 uden lov og dom lige efter, at be- sættelsen var stoppet der. Det tyske mindretal udgjorde 1920-45 ca. 15% af landsdelens befolkning. »De lange knives nat«, som man så i Frankrig, Belgien, Grækenland m.fl. steder, ser vi jo også et dansk udslag i, at det tyske monument på Dybbøl den 13.4.1945 blev sprængt i luften. Senere fulgte nogle steder i landet sprængninger af andre nazi- stiske monumenter, både for dan- ske og tyske partifæller.

Alt dette får være nok. Bogen rummer et godt beskrevet materia- le, som siger noget om landsdelens problemer. Men som også kan ta- ges som en målestok for, hvad der fulgte med retsopgøret.

Johs. Rasmussen.

MINDEORD

Fhv. politiassistent **Daniel Leinum**, Tune ved Roskilde, er død, 73 år. Han blev under krigen interneret to gange. Først som garder i Dronningens Livregiment. Anden gang i 1944, da han blev uddannet som politimand.

•
Knud Ejler Carle Zabel, Herlev, er død, 73 år. Han drev et rengøringsfirma i mange år. Da der blev dannet nogle illegale grupper i Vægtergården midt i København, var Zabel straks med. Efter krigen var han i militæret, siden hjemneværnet.

•
Generalmajor Georg Asnussen er død, 75 år. Han blev officer i 1942 og gik i 1943 ind i modstandskampen. Han blev næstkommanderende for Sydhavnsbataljonen.

•
Kammerherre Edward Tesdorpf, godset Gjorslev, er død, 91 år. Han var en tid i sogneråd og i Folketinget. Han virkede tidligt mod tyskerne, og i 1943 finansierede han en flugtrute fra Stevns til Sverige for militærfolk, kurerpost og siden jøder. Hans Gjorslev-gruppe modtog også fra 1944 våben fra luften til hele Præstø amt.

Ejler Mortensen

Midt i maj, bare 10 dage før KH's årsmøde i Frøslevlejren, døde overbetjent Ejler Mortensen, Augustenborg, på vej til de 82 år. Som ung var han aktiv modstandsmand i Augustenborg og Sønderborg, blev arresteret af Gestapo i København og sad både i Shellhuset og i Vestre Fængsel.

Egentlig voksede han op i Vordingborg, lærte bagerfaget, blev

marinesoldat og var som sådan bl.a. på Island. Senere blev han uddannet til plejer og var først på Oringe, siden sindssygehospitalet i Augustenborg. 1943 kom han med i illegalt arbejde på egnen, men gruppen blev revet op, så han flygtede til København. Her virkede han bl.a. for det illegale blad »Nordisk Front«. Han blev anholdt af Gestapo.

Efter 5. maj 1945 tog han fat ved vagtkompagniet i Sønderborg. Efteråret 1945 kom han til fængselsvæsenet, nu i Herstedvester. En tid ledede han afdelingen for syge og isolerede.

I 1974 gik han på pension og rejste tilbage til Sønderjylland. For en del år siden kom han ind i KH's bestyrelse, hvor han siden med flid og interesse varetog meget af arbejdet med at holde hus og have i KH's kendte sommerhus i Kegnæs på Als. Tingene var altid i orden, når Ejler Mortensen stod for det. Han vil blive savnet.

Johs. Rasmussen

Johs. Ewald Rasmussen

Den 24. marts døde fhv. sceneinstruktør Johs. Ewald Rasmussen, 80 år gammel.

Jeg kendte ham fra 1936, hvor vi forenedes i den politiske kamp mod Hitlers og Mussolinis krigsforberedelser, herunder den grusomme nedkæmpelse af det spanske demokrati.

Hans indsats før krigen fortsatte under besættelsen, hvor han bl.a. var organisator af »Frit Danmark« for hele Fyn. Han var medlem af Frihedsrådets lokalkomité i Odense.

I oktober 1944 måtte han gå under jorden, og det lykkedes ham at undgå arrestation.

Ved Frihedsfondens dannelse valgtes han som medlem af bestyrelsen og har siddet i den til sin død. At Frihedsfonden ikke blev nedlagt før tiden, i 1987, skyldes i meget høj grad hans personlige indsats, hans beskedne og retsindige væsen, der ikke tålte nogen uret. I samarbejde med fondens for-

mand, Ole Lippmann, rettede han fonden op.

Et stort, men beskedent menneske er gået bort, han efterlader et smerteligt savn hos familie og kammerater.

Gerda og Peder Søegård

Forår over Europa

Å kunne jeg fortælle dig et æventyr, mit barn, om børn som aldrig kendte sult og grå ruiners skarn, om drenge ingen havde lært at tømme en pistol mod nattens røde hjerte og mod dagens lyse sol.

Å kunne jeg fortælle dig et sælsomt æventyr langt borte fra en vished om de søndersprængte byer, fortælle om en verden, der var god mod sine små og aldrig gav dem håndgranatens mod at leve på.

I mørke kældres fugtighed hvor råddenskabens står og skriger i en feberkrops betændte hungersår, går børn omkring, små blege børn, som ingen verden har og søger blandt forkrøblet liv en savnet mor og far.

I små grå hænders vifteform står håndens knogler spændt mod hudens skøre blanke væg, materiebetændt. Der jamrer fra hver skorpet mund en ordløs bøn om brød... Så vralter en fra blod og snavs til ensomhed og død.

De brænder lig i skovene på denne forårsdag hvor løvets himmel lukker sig om livets nederlag. Nu blomstrer anemonerne på stilkens grønne garn... ... Å kunne jeg fortælle dig et æventyr, mit barn.

Halfdan Rasmussen

H H KOCHS VEJ 4
HIMMELEU
4000 ROSKILDE

ADRESSELISTE

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.
Sekr.: Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. 36 17 47 88.
Odense: Jørgen Hedegaard Larsen, Højvænget 2, 5230 Oense M. tlf. 66 11 33 85.
Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munkeup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Fjordvænget 9, 4220 Korsør. tlf. 53 57 08 44.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3. & 4. sal tv. 1400 København K. Tlf. 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens allé 48, 4.tv., 2000 Frederiksberg, 31 16 32 84.
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Ris-skov, tlf. 86 17 20 48.
Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jakobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vi-rum. 45 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerferie: 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. Tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Grønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. Tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården. Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Alice Kofoed, Ølstedgårdsvænget 6, 5230 Odense M., 66 15 89 99.

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48.

Konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg. Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde. 46 75 77 13.

Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsing. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf. 98 18 58 18. Åbent torsdage 12-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10 41 25.

Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380 Trige, Tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: J.E. Finderup, Bernadotteparken 57, 4000 Roskilde, tlf. 46 35 39 11.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Børge Olesen, Bernadotteparken 4, Himmelev, 4000 Roskilde, 42 36 15 22.

Kst. Kass.: Jytte Gajhede, Vejlands Allé 95, 2300 København S, 31 58 16 55.
Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23, 8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Sallø Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860 Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bellahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carls-gade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th., 1756 København V. tlf. 31 23 02 14, 55 44 10 32 eller fax. 31 23 02 14 eller 54 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartovvej 29 '2 tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjen 1,C, 2730 Herlev. 44 94 44 41.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 København Ø. Tlf. 39 17 77 00. Fax. 39 17 77 11.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Knud Poulsen, Julsøvej 380. 8240 Ris-skov, Tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 91 11 12.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.